

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TERORISMUS A SOCIÁLNÍ PROBLÉMY V SOUČASNÉM
GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ**

Autor práce:	Milena Zuntová
Studijní obor:	Regionální studia
Forma studia:	Kombinovaná forma
Vedoucí bakalářské práce:	prof. PhDr. Emanuel Pecka, CSc.
Katedra:	Katedra společenských věd

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Milena Zuntová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Emanuelovi Peckovi, CSc.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 DEFINICE TERORISMU, JEHO PODSTATA, IDEOLOGIE A ROZDĚLENÍ ...	8
1.1 HISTORIE TERORISMU	8
1.2 DEFINICE TERORISMU	10
1.3 PODSTATA TERORISMU	15
1.4 IDEOLOGIE TERORISMU.....	16
1.5 ROZDĚLENÍ TERORISMU.....	18
2 CÍLE A TAKTIKA TERORISMU V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ.....	22
2.1 CÍLE TERORISMU	22
2.2 TAKTIKA TERORISMU V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ.....	23
3 FORMY TERORISTICKÝCH AKCÍ.....	24
3.1 LETÁLNÍ PROSTŘEDKY	24
3.2 NELETÁLNÍ PROSTŘEDKY	25
4 SPECIFIKA A DŮVODY MODERNÍHO MEZINÁRODNÍHO TERORISMU..	27
4.1 VÝVOJ POLITICKÉHO NÁSILÍ.....	27
4.2 ISLÁMSKÝ FUNDAMENTALISMUS	29
4.3 GLOBALIZACE A SOUČASNÝ MEZINÁRODNÍ TERORISMUS	32
5 MATERIÁLNÍ A FINANČNÍ ZDROJE TERORISMU	36
5.1 PODPORA Z LEGÁLNÍCH ZDROJŮ	37
5.2 PODPORA Z NELEGÁLNÍCH ZDROJŮ.....	37
6 PROPOJENÍ TERORISMU S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM.....	41
6.1 HISTORIE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU.....	41
6.2 SPOLEČNÉ A ROZDÍLNÉ ZNAKY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU A TERORISMU	42
6.3 DŮVODY PROPOJENÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU A TERORISMU..	43
7 ANALÝZA SOCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ SOUVISEJÍCÍCH S TERORISMEM	45
7.1 PŘÍČINY SOCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ	45
7.2 NEZÁKONNÝ OBCHOD	46
8 OBRANA PROTI TERORISMU, BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE	50
8.1 VÁLKA PROTI TERORISMU.....	51

8.2	BOJ PROTI TERORISMU.....	52
8.3	BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE.....	53
9	MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ ASPEKTY BOJE PROTI TERORISMU	57
9.1	SMLUVNÍ INSTRUMENTY BOJE PROTI TERORISMU NA UNIVERZÁLNÍ ÚROVNI.....	58
9.1.1	Smlouvy zajišťující bezpečnost civilního letectví a námořní plavby	58
9.1.2	Smlouvy zaměřené na ochranu specifické, mezinárodně chráněné kategorie osob	59
9.1.3	Smlouvy postihující konkrétní projev terorismu spočívající v braní rukojmí ..	59
9.1.4	Smlouvy o kontrole a eliminaci prostředků zneužívaných při teroristických činech	59
9.1.5	Obecněji koncipované protiteroristické smlouvy	60
9.2	REGIONÁLNÍ INICIATIVY V BOJI PROTI TERORISMU.....	60
9.2.1	Rada Evropy.....	60
9.2.2	Organizace amerických států (OAS)	61
9.2.3	Jihoasijské sdružení pro oblastní spolupráci SAARC	61
9.2.4	Liga arabských států (LAS)	61
9.2.5	Organizace islámské konference (OIK).....	62
9.2.6	Společenství nezávislých států (SNS).....	62
9.2.7	Organizace africké jednoty (OAJ) – Africká unie	62
9.2.8	Evropská unie (EU).....	62
9.2.9	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)	63
9.3	ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (OSN).....	64
9.4	OSTATNÍ MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE	65
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
	ABSTRAKT	72
	ABSTRACT	73

ÚVOD

Globalizace a s ní probíhající změny zasahuje prakticky všechny oblasti našeho života. Razance, s jakou ovládla současný svět po rozpadu bipolárního světa na začátku devadesátých let minulého století, však přináší nejen pozitivní jevy jako rozvoj demokracie, osobních svobod, nových technologií nebo významné omezení možnosti nového světového vojenského konfliktu, ale vytváří i podmínky pro jevy negativní, spojené především se sociální a ekonomickou nespravedlností, kriminalitou, násilím, extremismem. Globalizace nám ale představila v plné síle i dva fenomény, které se staly pro svou schopnost destabilizace politického i hospodářského systému pravděpodobně největší bezpečnostní hrozbou demokratického světa jedenadvacátého století. Terorismus a organizovaný zločin. Pojmy, které byly až do září roku 2001 chápány, i přes svou mezinárodní aktivitu, především jako vnitrostátní riziko a z právního hlediska řazeny do oblasti kriminální činnosti. Pojmy, s kterými jsou spojeny zmařené životy nevinných lidí, šíření sociálně patologických jevů a to především v souvislosti s obchodem s narkotiky, zneužívání sociální situace obyvatel v chudých oblastech světa, nezákonný obchod a ekonomika. To vše v globálním měřítku.

Terorismus je jedním z negativních produktů lidské společnosti, který jí doprovází od prvopočátků její existence. Téměř samozřejmou součástí ozbrojených konfliktů se jak v minulosti tak také v současnosti stal teror, který se vždy dotýkal civilního obyvatelstva. Zásadní zlom v historickém hodnocení terorismu však nastal v okamžiku, kdy uplatňování násilí na civilním obyvatelstvu začalo být využíváno programově, jako prostředek teroristických skupin k dosažení svých cílů.

Většina z nás má pojem terorismus spojen pouze s tím, co je mu předkládáno světovými mediálními prostředky. Vybavíme si New York a WTC v roce 2001, Madrid, Londýn, avšak téměř každodenní informace o bombových, většinou sebevražedných atentátech v Iráku, Afghánistánu, Izraeli nebo jiných destinacích již téměř nevnímáme. Terorismus se stal součástí našeho života, přijímáme ho jako nutné zlo. K zamyšlení nás donutí maximálně extrémní brutalita útoku, jakou byla např. akce čečenských separatistů v ruské základní škole v Beslanu v roce 2004. Násilí se stalo, bohužel, nejen u nás, tolerovaným společenským jevem, který ve svém důsledku vede i k podceňování tohoto rizika. Velký, ne-li rozhodující vliv na toto obecné vnímání a chápání problematiky terorismu mají již zmíněná média. I ve světě masmédií platí: kdo má informace, kdo dokáže vzbudit větší zájem veřejnosti, ten má větší zisk. A terorismus se stal výnosným obchodem nejen pro sdělovací prostředky. Terorismus jako mediální

senzace nám však neposkytuje reálný obraz této problematiky. A již málo kdo chápe, že média se stala proti své vůli největšími spojenci terorismu – zajišťují mu jeden z jeho hlavních cílů: dostat se do podvědomí každého z nás, vyvolat atmosféru strachu a tak vytvořit podmínky pro politickou destabilizaci státu s následným vynucením změny především v jeho vnitřní nebo zahraniční politice. Tuto podstatu terorismu výstižně vyjádřil bývalý americký prezident Bill Clinton v lednu 2002, kdy řekl: „...teroristé nás chtějí zavraždit, chtějí dosáhnout toho, abychom měli strach se ráno probudit, abychom měli strach z budoucnosti, abychom měli strach ze sebe navzájem“.

Terorismus je strategií politického boje, metodou kterou používají teroristické skupiny nejrůznějšího ideologického nebo náboženského vyznání. Je to politický nástroj ozbrojeného boje slabých proti silným, strategie malého rizika s očekávaným velkým ziskem, prostředek propagandy k dosažení požadovaných cílů. Globální terorismus přechází od používání klasických nástrojů ozbrojeného násilí k metodám superterorismu. O to více je nutné koordinovat mezinárodní spolupráci především v oblasti prevence, represe a ochrany. Všechny tyto atributy je nutné uplatňovat i v boji s mezinárodním organizovaným zločinem.

Bakalářská práce je rozdělena do devíti kapitol a jejím cílem je alespoň v základní formě popsat historický i současný vývoj terorismu, snahy o jeho vymezení a definování, jeho základní formy, cíle a taktika. Zaměřila jsem se na způsoby financování, provázanost ekonomik vyspělých států a ekonomik ovládaných teroristy a organizovaným zločinem a s tím související sociální problémy. Dále bych chtěla vyjmenovat a popsat základní mezinárodní dohody související s bojem proti terorismu, které vytváří podmínky jeho eliminace nebo možnosti účinného boje proti němu.

1 DEFINICE TERORISMU, JEHO PODSTATA, IDEOLOGIE A ROZDĚLENÍ

1.1 HISTORIE TERORISMU

Různé formy násilí, konfliktů a válek doprovázejí lidskou společnost od počátku jejích dějin. V dávné historii to byly pravděpodobně války mezi jednotlivými kmeny nebo národy především o ovládnutí výhodnějšího území, později se již projevovala snaha také o likvidaci, podrobení a nadvládu nad původními obyvateli těchto území. Lidská evoluce je v podstatě evoluce násilí, které se vyvíjelo v závislosti na kulturních, společenských, sociálně-ekonomických, ideově-politických i ostatních podmínkách dané společnosti. Toto násilí, ať už páchané záměrně nebo jako „vedlejší produkt“ válek i jiných vojenských akcí se vždy citelně dotklo civilního obyvatelstva. C. Carr¹ se domnívá, že „... terorismus je jednoduše jen současným názvem, který této evoluci dáváme a současnou obdobou typu válek, vedených záměrně proti civilistům za účelem zničení jejich vůle podporovat vůdce nebo politiku, jež vykonavatelům takového násilí nevyhovují“.

Historické členění terorismu je nutno posuzovat podle jeho skutečných projevů, motivů, cílů a způsobů provedení v dané časové etapě. Každá etapa, v závislosti na celospolečenské situaci a vývoji ideologie, přinesla vždy nové formy terorismu. L. Corte Ibáñez² rozděluje historické etapy dle jednoho z nejuznávanějších historiků terorismu současnosti D. Rapoportu do čtyř teroristických vln: anarchistická počínající v carském Rusku, protikoloniální, první počátky internacionalizace terorismu až po současnou vlnu extrémistického terorismu. Přestože se jednotlivé rozdělení etap terorismu vzájemně překrývá, použiji pro svou práci rozdělení podle D. Řeháka.³ Zde je charakterizován vývoj od prehistorie terorismu až do současnosti v pěti historických etapách:

1. historická etapa, trvající do konce 17. století. První písemné záznamy o teroristických činech jsou zaznamenány v egyptských hieroglyfech, Bibli nebo starořecké Odyssee. S počátky organizovaného terorismu se setkáváme již ve starověké Číně, Řecku a především Římě, kde byl ve vzniklé římské republice povýšen na oficiální politiku. Pro vznik a udržení tohoto obrovského impéria bylo nevyhnutelně nutné používat různé formy násilí: při dobývání cizích území jeho plenění nebo ničení

¹ CARR, C. *Dějiny terorismu*. Praha: Práh, 2002, s. 10-11.

² CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009, s. 6-9.

³ ŘEHÁK, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Ministerstvo obrany ČR, 2008, s. 18-28.

ospravedlňované válkou s barbary, udržení morálky v impériu, potlačování povstání, odstraňování politických odpůrců z vlastních řad.

2. nacionalistická etapa, probíhající od počátku 18.stol. do r. 1913. V tomto období, kdy postupně docházelo k vzrůstajícímu nacionalismu se začal uplatňovat nový prvek při řešení konfliktů: bezohlednost a krutost proti civilnímu obyvatelstvu, které byly považovány za klíčový prvek všech válek. Koncem osmnáctého století během Velké francouzské revoluce se začalo používat slovo „terorismus“ jako výrazu k označení násilných praktik státu. Je označován jako typ státního terorismu. Z druhé poloviny devatenáctého století jsou známy různé formy terorismu jako součásti bojů za získání nezávislosti. Především z Makedonie, Albánie, Irska, Indie, Alžírsko. Dalším významným impulzem pro rozvoj terorismu byla průmyslová revoluce, během které došlo k nárůstu sociální nespravedlnosti a s tím související radikalizace určitých skupin obyvatelstva.

Moderní terorismus se zrodil koncem devatenáctého století. V 80. letech to byli nihilisté v Rusku, následně anarchisté po celé Evropě. Anarchisté byli přesvědčeni o tom, že pouze atentáty na symboly státu, především jeho představitele povedou k likvidaci stávajících vlád nebo režimů a k uvolnění politické, společenské a sociální blokády. Vlna anarchistického terorismu s těmito myšlenkami vyústila v atentáty na ruského cara, francouzského prezidenta, španělského ministerského předsedu, rakouskou císařovnu a mimo Evropu na amerického prezidenta. Jednalo se však pouze o útoky jednotlivců, bez širší koordinace. Následné represe však vedly k opačnému efektu, k likvidaci anarchistů.

3. etapa válek, probíhající od roku 1914 do roku 1945 - jako začátek této etapy se označuje atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Období světových válek, kdy byly současně s vojenskými akcemi vedeny války proti civilnímu obyvatelstvu s cílem co největších ztrát. To mělo mít za následek podkopání morálky obyvatelstva a jejich odvrácení od politiky jejich vlád. Do tohoto období je také nutno zařadit důležitý mezník, počátek novodobého terorismu, tak jak se ho snažíme pochopit v současnosti. Je to konflikt na Blízkém a Středním východě, který byl nastartován v roce 1917 tzv. Balfourovou deklarací, která později umožnila vznik židovského státu na území Palestiny. Tento konflikt trvá dodnes a lze se domnívat, že společně s extremismem dal podnět ke vzniku v současnosti nejobávanějším formám mezinárodního terorismu.

4. etapa studené války, probíhající od roku 1946 do roku 1989. V tomto období dochází k masivnímu rozmachu především mezinárodního i revolučního ideologického terorismu. Po rozdělení světa na sféry vlivu, především supervelmocí SSSR a USA dochází v obou blocích k podpoře nových teroristických aktivit jednotlivými vládami. Vznikají pravicové i levicové organizace, které operují na politickém pozadí a jejichž cílem je destabilizace poměrů v dané zemi včetně jejich zahraniční politiky. Za tímto účelem dochází k únosům a vraždám politiků, diplomatů, podnikatelů, sportovců i jiných veřejných činitelů. Objevují se únosy letadel, vlaků, sebevražedné útoky. Cílem je dosažení maximální publicity a počtu obětí.

5. etapa studeného míru, v období od roku 1990 po současnost. V tomto období dochází k ústupu ideologicky motivovaného terorismu, na jeho místo nastupuje nábožensko-politický v rámci organizovaných skupin. Po rozpadu sovětského bloku dochází k rozmachu separatistického terorismu v jihovýchodní Evropě, především jako důsledek rozpadu Jugoslávie. Toto období je charakterizováno využíváním moderních především komunikačních technologií. Stupňuje se především počet a brutalita útoků. Mezníky pohledů na problematiku terorismu v tomto období byly především akce na sídlo FBI v Oklahoma City v USA v roce 1995, WTC v roce 2001 v USA, ve španělském Madridu v roce 2004 a v roce 2005 v Londýně. Tyto akce představují nástup mezinárodního globálního terorismu.

Z historie víme, že konflikty mezi jednotlivci, politickými skupinami nebo národy lze řešit za pomoci násilí, které vedou dočasně k dosažení určeného cíle. Existuje mnoho subjektů, které toto řešení považují za jediný účinný prostředek. Historie nám však také ukazuje to, že v konečném důsledku se vždy násilí obrátí proti tomu, kdo ho rozpoutal.

1.2 DEFINICE TERORISMU

Přestože jsou „terorismus“ a „teror“ jedněmi z nejčastěji používaných výrazů v politice, médiích i vědeckých oborech, nepodařilo se je doposud jednoznačně definovat. Především proto, že terorismus je neustále se vyvíjející fenomén s vysokou variabilitou a různorodostí, co pro jeho charakteristiku platilo včera, dnes již platit nemusí. Dalším velkým problémem je existence obrovského množství forem, kterými se prezentuje a pro které se jen obtížně nachází jednotná definice. V obecné rovině terorismus představuje snahu vedoucí k získání politické nebo jiné moci, terorem označujeme především činnost státu vedoucí k zachování nebo posílení své moci. Pro hodnocení vzájemného propojení obou termínů můžeme použít charakteristiku podle

L. Bonanate⁴ : „... mezi terorismem a terorem se tak rozvíjí perverzní spojitost: první vzniká aby se stavěl proti druhému, který se zase ospravedlňuje odvoláváním se na útok proti moci toho prvního“.

Podstatou všech definic je to, kdo je jejím autorem, jak jsou jí vnímány a chápány právní i etické aspekty terorismu, jak je vnímají tzv. názorové skupiny: národní vlády a jejich autority, odborná veřejnost s vědeckými pracovníky a veřejnost, především v politické, kriminální a psychologické rovině. Musí být pochopeno i to, jak je terorismus chápán jeho samotnými aktéry a jejich sympatizanty z hlediska jejich politických cílů a náboženské ideologie. To vše v kontextu se současnou celkovou globalizací terorismu.⁵

V roce 1988⁶ a následně v roce 2002⁷ byly provedeny výzkumy úředních i odborných definic, definic z časopisů se zaměřením na frekvence definičních prvků terorismu. Tento výzkum prokázal, že ve studovaných definicích byla největší společná četnost v procentech následujících prvků: násilí a síla, politický prvek, strach a teror, hrozba, odlišení cíle a obětí, metoda boje, strategie, taktika.

Pojem a význam slova terorismus je daný již jeho slovním základem: latinský výraz „terrere“ v překladu znamená strašný, hrozný. Teroristické činy jsou tedy takové, které dokáží uměle vyvolat psychologický stav hrůzy. Terorismus je záměrně vědomě vyvolávanou plánovanou činností (s převážně politickým podtextem) s jasným úmyslem a cílem: ovlivnit přímé i nepřímé účastníky akcí. Nejjednodušeji lze terorismus popsat jako organizované násilí prováděné na civilním obyvatelstvu, které vede k dosažení požadovaného cíle za využití teroru jako prostředku.

Proč je však tak složité nebo téměř nemožné obecně definovat terorismus, především na mezinárodní úrovni? Hlavní problém je v záměrné neochotě nebo neschopnosti států jasně a jednoznačně definovat jaké akce, osoby nebo organizace lze pod tento pojem zařadit, kdy nastává rozdíl mezi teroristickým a kriminálním činem, jaká kritéria na něj uplatnit. Především rozvojové a islámské státy vynikají neochotou jasně vymežit terorismus. Sporná z jejich pohledu je především otázka rozlišení terorismu a boje za sebeurčení, proti okupaci a agresi. Požadují, aby toto násilí nebylo považováno za terorismus, protože požadavky, které jsou takto prezentovány některými

⁴ BONANATE, L. *Mezinárodní terorismus*. Praha: Columbus, 1997, s. 61.

⁵ ŘEHÁK, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Ministerstvo obrany ČR, 2008, s. 13.

⁶ SCHMIDT, A., JONGMANN, A. pozn. autor.

⁷ WIENBERG, PEDAHZUR, A., HIRSCH-HOEFLER, S. pozn. autor.

skupinami uchylujícími se k terorismu mohou být chápány jako legitimní. Z pohledu demokratických států jsou však metody, kterými se snaží je prosadit, nelegitimní. Z uvedeného hodnocení je zřejmé, že terorismus je vždy jednodušší specifikovat nebo i definovat na národní úrovni.

V minulosti se problematika definice hledala ve známém a často používaném rčení „pro jednoho teroristu, pro druhého bojovníka za svobodu“. Těchto několik slov pak po určité období (částečně přetrvává i dnes) jednoznačně a zcela jednoduše vystihovalo danou problematiku. Především nebyly určeny charakteristiky odlišující teroristický čin od jiného násilí, jak je toto násilí ospravedlňováno, kdo jsou teroristé a kdo jejich oběti. L. Corte Ibáñez⁸ uvádí, že „... výraz terorismus je jen hodnotícím pojmem, který umožňuje odsoudit velmi široký a nejasný celek násilných akcí“. Současně předkládá svou vědeckou definici terorismu: „... jde o promyšlenou sérii násilných a zstrašujících činů, které míří proti nebojujícím obyvatelům a jsou naplánovány tak, aby psychologicky zapůsobily na mnohem větší počet osob, než jsou přímé oběti a tak posloužily k dosažení konkrétního, skoro vždy politického cíle“.⁹

Terorismus je téměř vždy politickým terorismem, je nutné ho oddělit od jiného politického násilí: querilových válek, konvenčních válek atd. Velmi často dochází ke zaměňování charakterů jednotlivých aktů. Rozlišení je možné učinit např. ve vymezení a srovnání rozdílných charakteristik konvenční války, querilové války a terorismu. Jedná se především o velikost jednotek v boji, výzbroj, taktiku, cíl útoku, sledovaný dopad, kontrolu území, velikosti bojové oblasti, mezinárodní a domácí legalitu. Záměrně neuvádím jako rozlišující charakter počet obětí, přestože byl v literatuře uváděn jako jeden z nejdůležitějších. Po útocích v roce 2001 a v roce 2004 toto přestalo mít vypovídací hodnotu. Jeden z nejvýznamnějších současných českých odborníků na terorismus M. Brzybohatý¹⁰ definuje terorismus takto: „... pojmem terorismus vysvětlujeme téměř vždy násilné akce zaměřené především na civilní obyvatelstvo, které vedou k vytvoření atmosféry strachu. Pojem terorismus tedy v sobě zahrnuje takové činnosti a metody, které vyvolávají pocity strachu a hrůzy“. Výchozím standardem pro posuzování a hodnocení teroristických činů se stala definice publikovaná v roce 1980 v USA: „... terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach,

⁸ CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009, s. 14.

⁹ tamtéž, s. 19.

¹⁰ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999, s. 11.

jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení cílů, než na které je kriminální čin zaměřen“.¹¹

Otázku, zda charakterizovat jako terorismus i násilí proti necivilistům, „vyřešil“ případ teroristického útoku na americkou vojenskou loď kotvící v Jemenu v roce 2000. Po tomto útoku rozšířil americký kongres definici i na vojáky ve službě.¹²

Jak složité je definovat terorismus se názorně ukazuje i na půdě největší mezinárodní autority - Organizace spojených národů. Přes neustálou snahu se to doposud nepodařilo, všemi akceptovatelná definice v mezinárodním právu neexistuje. Většina úmluv proti terorismu, které byly uzavřeny na mezinárodní úrovni má nezávazný charakter. K vymezení definice terorismu se snažily přispět Mezinárodní konference pro unifikaci trestního práva (1927-1935). První definice terorismu byla vypracována na půdě Rady Společnosti národů. Na zasedání v Ženevě v roce 1937 byla podepsána Úmluva o předcházení a potlačování terorismu. Pro tuto úmluvu je charakteristická smíšená definice, jež charakterizuje teroristický akt obecným kritériem vyvolání strachu (čl. 1) a výčtem jednotlivých činů (čl. 2 a 3), přičemž jeho mezinárodní povahu určuje podmínka, že čin je zaměřen proti jiné vysoké smluvní straně.¹³ Přestože tato úmluva pro své široké vymezení pojmu terorismu nebyla ratifikována (kromě Indie), položila základy pro možné způsoby jeho definování. V rámci kodifikačního úsilí OSN v boji proti mezinárodnímu terorismu pak bylo vypracováno a schváleno několik mezinárodně právních instrumentů a podpůrných ujednání, jejichž součástí je však pouze vymezení pojmu trestný čin, obecná definice terorismu chybí. O těchto instrumentech se zmíním v jiné kapitole této práce. Snahu definovat terorismus má i nauka. Jedná se však o soukromé, doktrinální definice, které nelze uplatnit v mezinárodním právu. Najít takové obecné prvky definující teroristický čin se pokusil např. v roce 1989 G. Guillaume.¹⁴ Předložil definici založenou na třech prvcích, které musí být splněny, aby se jednalo o teroristický čin:

¹¹ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999, str. 11.

¹² 12. října 2000 zaútočili teroristé z odnože Al Kaidy na americkou vojenskou loď USS Cole kotvící v jemenském přístavu Aden a zavraždili sedmáct amerických vojáků.

¹³ ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 9

¹⁴ ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 11, podle Guillaume, G. *Terorisme et droit international*. In: *Recueil des Cours de l' A.D.I. 1989 III*. Šedivý, J. op.cit. s. 304.

- spáchání určitých násilných činů, jež mohou svou povahou způsobit smrt nebo těžké tělesné újmy,
- individuální či kolektivní úklad či plán směřující ke spáchání těchto činů,
- sledovaný cíl: vyvolat strach u určitých osobností, skupin osob nebo obecněji veřejnosti.

Tato definice spojuje objektivní stránku trestného činu (útoky proti osobám a majetku) se subjektivní stránkou (plánovaným úmyslem zasáhnout cíle a vyvolat strach). Její nevýhodou je, že svým rozsahem pokrývá i oblast obecné kriminality. Pro možné posouzení uvádím ještě některé další používané definice.

Definice FBI: terorismus je politicky nebo sociálně motivované, nepovolené a neoprávněné použití síly a násilí proti osobám nebo proti hmotným statkům, jehož cílem je zastrášovat veřejnou správu nebo populaci, nebo ji nutit k tomu, aby něco učinila.

Definice CIA: předem promyšlené, politicky motivované násilí proti civilním cílům páchané tajnými skupinami, většinou se záměrem ovlivnit veřejnost.

Definice nebo vymezení pojmu terorismus v rámci Evropské unie byly formulované v několika společných dokumentech: Deklaraci La Gomera (Deklarace o terorismu, 1995), Společném postoji Rady EU ze dne 27. prosince 2001 o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu (2001/931/SZBP) nebo v Rámcovém rozhodnutí Rady EU ze dne 13. června 2002 o boji proti terorismu (2002/475/JHA). Jednotnou definici terorismu (teroristického činu) formulovaly země EU ve Společném postoji Rady EU o použití zvláštních opatření k boji proti terorismu (2001/931/CFSP) z prosince 2001, která komplexně vymezuje a kombinuje tři prvky: způsob provedení činu, charakter činu, záměry pachatele. České právo nemá definici terorismu samostatně vymezenou, ale její prvky jsou založeny na skutkové podstatě trestného činu „teroristický útok“ uvedené v trestním zákoně. Všechny definice, u kterých je snaha o prosazení v mezinárodním právu, mají jeden společný prvek – protiprávní násilí proti obyvatelstvu případně státním orgánům s cílem vyvolat strach, paniku a destabilizaci politických poměrů. Terorismus je charakterizován jako nelegitimní činnost, která nerespektuje žádná pravidla.

Jak uvádí J. Eichler,¹⁵ všechny tyto definice mají shodující se společenské rysy,

¹⁵ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009, s. 174

univerzální jednoduchá definice může znít takto: „... terorismus znamená nerozlišující politicky motivované a bezohledné zabíjení civilního obyvatelstva“.

Jednotlivé prvky této definice pak podle J. Eichlera¹⁶ znamenají že:

- cílem každého teroristického útoku je vynutit si změny ve vnitřní, zahraniční nebo dokonce globální politice,
- teroristé téměř nikdy neznají totožnost lidí na které útočí, ani je nezajímá,
- teroristé se mstí nenáviděným okupantům nebo diktátorům, ale přitom zabíjejí lidi, kteří se ničím neprovinili,
- jde o opakované masové zabíjení s cílem přilákat pozornost a vynucovat si tak splnění svých požadavků,
- vždy se útočí na lidi, kteří nemají žádnou zbraň, a tak se nemohou bránit.

Politici, veřejnost, vědci a členové ozbrojených složek používají různé definice terorismu – objektivní, propagandistické nebo akademické v nichž se popisuje jeden a týž jev. Shoda v definování je v tom, že určuje hlavní charakteristiky: politickou povahu, zaměření na civilní obyvatelstvo a vytváření ovzduší extrémního strachu. Hlavním měřítkem při definování terorismu je však vždy politický postoj. Terorismus je především politickým fenoménem a dokud zůstane doménou politiků, k žádnému celosvětovému konsenzu ohledně jeho definice se nedospěje.¹⁷

D. Řehák¹⁸ hodnotí snahy o nalezení jednotné definice takto : „... nalezení jednotné definice terorismu a její akceptace mezinárodním společenstvím jako zákonné a všeobecně zavazující normy by patrně neznamenaly zásadní přínos v boji s touto formou násilí ani by nevedly k ujednoceným postupům pro zacházení s teroristy. Kdo je a kdo není terorista, respektive kdo bude takto označen a kdo ne, by ani taková definice nevyřešila. Mocenské zájmy by v tomto směru i nadále umožňovaly značnou pružnost“.

1.3 PODSTATA TERORISMU

Základní podstatou terorismu je omezení svobody společnosti, proti které je teroristický útok veden, manipulace s veřejným míněním a jeho případná změna. Je zřejmé, že výše uvedené „úkoly“ se teroristům po roce 2001 alespoň částečně podařilo naplnit.

¹⁶ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009, s.174-175.

¹⁷ NAPOLEONI, L. *Teror s.r.o.* Praha : Metafora, 2007, s. 22.

¹⁸ ŘEHÁK, D. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Ministerstvo obrany ČR, 2008, s.16.

Téměř v každé demokratické společnosti včetně České republiky je diskutována otázka, zda a v jakém rozsahu a formě je možné omezit určitá občanská práva a svobody v zájmu boje proti terorismu. Protiteroristická opatření s sebou vždy přinášejí určitá represivní opatření proti vlastnímu obyvatelstvu. Silný tlak na zajištění bezpečnosti pak umožňuje přijímání zákonů, které by v demokratických zemích nemohly být schváleny.

První spornou odpověď na tuto otázku dal Kongres USA v říjnu 2001, kdy byl schválen kontroverzní tzv. *Patriot Act*, zákon, který umožnil v období těsně po teroristických útocích z 11. 9. 2001 posílení pravomocí americké exekutivy a vládních agentur za účelem posílení boje proti terorismu. Tento zákon, přes počáteční podporu veřejného mínění a médií, však zasahoval do oblasti ochrany lidských práv a svobod v takové míře, že byl podle některých amerických ústavních právníků a organizací hájících lidská práva v rozporu s americkou ústavou. Jeho přijetí, přes proklamace tehdejších nejvyšších představitelů USA, nepřineslo v boji proti terorismu mnoho úspěchů. Jako reakci na teroristické útoky pak přistoupily téměř všechny demokratické země k úpravě své národní legislativy s cílem přijetí účinnějších postupů v boji proti terorismu. Do konce roku 2001 byly přijaty protiteroristické zákony ještě ve V. Británii, Kanadě, Francii, Indii a Japonsku. V České republice byl přijat dokument *Národní akční plán boje proti terorismu*,¹⁹ který je každoročně aktualizován. V souvislosti s terorismem tedy musí demokratické státy řešit obtížný úkol: zajistit bezpečnost státu a současně hájit lidská práva. Pokud se toto nepodaří, bude to chápáno jako vítězství terorismu. Že se podařilo teroristům dostat do podvědomí převážné většiny veřejnosti si mnozí z nás uvědomí např. při vstupu na palubu letadla. Přes všechna bezpečnostní opatření nejsem určitě sama, kdo přemýšlí, zda jsou všichni cestující opravdu jen natěšené turisté, a snaží se „rentgenovat“ jejich myšlenky a obsah příručních zavazadel. A za letu přemýšlet, co prožívali cestující 11. 9. 2001 na palubě United Airlines č. 175 nebo American Airlines č. 11

1.4 IDEOLOGIE TERORISMU

Každou teroristickou skupinu lze charakterizovat podle důvodů svého působení, které následně definují její cíle. Daniel Řehák²⁰ při svém hodnocení vychází ze dvou základních charakteristik těchto aktivit. Jsou to aktivity, které udržují další existenci

¹⁹ přijat usnesením vlády České republiky dne 10.4.2002, č. 385.

²⁰ ŘEHÁK, D. et al. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Ministerstvo obrany ČR, 2008, s. 35 podle CRAGIN, K., DALY, S. *The Dynamic Terrorist Threat*, Santa Monica: RAND, 2004, p.14

teroristické skupiny jako celistvé organizační jednotky a aktivity, které umožňují realizovat teroristické útoky. Tyto rysy pak následně ovlivňují schopnost působení skupiny. Jsou děleny na:

- organizační nástroje skupiny (ideologie, leadership, rekruční potenciál, publicita),
- operační nástroje skupiny (úroveň vedení a řízení, používané zbraně, operační prostor, úroveň výcviku, zpravodajské schopnosti, technologická úroveň, zdroje zbraní, působiště a finanční zdroje).

Dále uvádí: „... za jeden z klíčových prvků organizačních nástrojů teroristických skupin je možné považovat primární ideologii skupiny. Právě ideologie umožňuje vytvářet vnitřní soudržnost skupiny a současně představuje hlavní motivační faktor pro nové rekruty“.²¹

Terorismus v jakékoliv formě ve většině případů byl a je ospravedlňován určitou ideologií. A každá ideologie v dějinách lidské společnosti byla zneužita jako základ pro teroristické kampaně. Stejně jako nelze jednoznačně definovat terorismus, existuje také mnoho definic pojmu ideologie. Obecně je možné konstatovat, že ideologie je přizpůsobování především politických problémů a politické propagandy svým potřebám. Pro jasné a srozumitelné vyjádření pojmu ideologie ve vztahu k terorismu používá L. Corte Ibáñez²² tuto definici: „... jako ideologie je chápán každý komplex víry sdílené členy jedné skupiny, který určuje jejich postoje vůči společensko-politickému řádu a orientuje jejich chování způsobem v souladu s danými postoji“.

Chápání a přizpůsobování víry je jedním ze základních prvků ideologie teroristů. Transformovaná víra, na kterou působí mnoho vlivů především náboženských a kulturních, pak umožňuje spolu s její radikalizací považovat určené společensko-politické systémy za nelegitimní a ospravedlňovat násilné akce páchané proti těmto systémům. Ideologie vždy ovlivňuje chování jednotlivců ve dvou úrovních: psychologické a strategické funkci. Z psychologického hlediska jsou to funkce motivační, kterými si teroristé ospravedlňují svou víru a jednání, poznávací ve smyslu pohledu na společnost a identifikační, které stmelují určitou skupinu. Ze strategického hlediska je to funkce orientační, která určuje cíle a metody akcí. Důležitá je také propagandistická funkce, která má za cíl vyvolání dojmu legitimacy.

²¹ ŘEHÁK, D. et al. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Ministerstvo obrany ČR, 2008, s. 35.

²² CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009, s. 137 podle Van Dijk, T.: *Ideologia. Una aproximación multidisciplinaria*. Gedisa, Barcelona, 1999.

Ideologický základ umožňuje podle M. Brzybohatého²³ rozdělení do několika skupin:

- menšinové skupiny, prezentující se jako svobodní bojovníci, podporují náboženské nebo národnostní menšiny v konfliktu s dominantní kulturou,
- marxistické a extrémně levicové skupiny, které vycházejí z ideologie K. Marxe a B. Engelse,
- anarchistické skupiny, jsou bez pevné ideologické orientace, zaměřeny pouze na destrukci systému,
- neonacistické a extrémně pravicové skupiny ideologie rasové nesnášenlivosti, fašismu, zaměřené proti cizincům,
- psychopatické (patologické skupiny) skupiny, provádějící individuální akce, převážně jednotlivci, bez ideové podstaty,
- skupiny s náboženskou nebo pseudonáboženskou motivací, které za náboženskou ideologií skrývají politické cíle.

Přesvědčení, že násilí páchané ve jménu své ideologie je morálně spravedlivé, dovoluje teroristickým skupinám používat pro své cíle jakékoliv prostředky.

1.5 ROZDĚLENÍ TERORISMU

V návaznosti na historický vývoj terorismu se měnila také jeho typologie, která je závislá na politických, sociálních, ekonomických, technologických a ostatních podmínkách v daném období. Proto je velmi obtížné hodnotit a definovat typy terorismu, záleží opět na náhledu posuzujícího, jednotlivé typologie a formy se vzájemně prolínají. Nejčastěji používané rozdělení je např. podle ideové motivace, geografické oblasti neboli vymezení ve vztahu k teritoriu státu, charakteru aktéra terorismu, proti komu je terorismus zaměřen, rozsahu teroristických aktivit, počtu teroristů, způsobu provedení. Např. M. Mareš ve svém díle *Terorismus v ČR (2005)* uvádí velmi podrobný výčet jednotlivých variant terorismu včetně jejich vzájemného spolupůsobení.

V této práci uvedu nejčastěji uváděné rozdělení dle M. Brzybohatého,²⁴ doplněné stručnou charakteristikou.

²³ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999, s. 20-22.

²⁴ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus II*. Praha : Police History, 1999, s. 153-155.

- **Národní terorismus:** je realizován a dotýká se vnitřních zájmů pouze jednoho státu. Jedná se především o nacionálně-separatistický terorismus za odtržení určitého území nebo politicky motivovaný tj. např. uskutečnění změny politického systému (únosy, vraždy politických představitelů). Určité specifikum národního terorismu je vertikální mobilita²⁵ některých předních představitelů teroristických organizací, kteří se postupně dostávali do pozic vrcholných představitelů států.

Mezi nejznámější patří Éamon de Valera (1882-1975), jedna z dominantních politických osobností Irska, vůdce irského boje za nezávislost na Velké Británii. Byl jedním ze zakladatelů a pozdějším vůdcem nacionalistické strany Sinn Fein, která vedla ozbrojený boj proti rozdělení Irska. V roce 1926, po odstoupení z této strany založil vlastní stranu Fianna Fáil, která v roce 1932 vyhrála volby a de Valera se stal irským premiérem. Po II. světové válce byl předsedou vlády a v roce 1959 byl zvolen prezidentem. Další osobností, která začala svou kariéru jako terorista a stanula na nejvyšším vládním postu, byl izraelský politik Menachem Begin (1913-1992). Byl v čele sionistické skupiny Irgun, která vedla ozbrojený boj proti britské nadvládě v Palestině. V roce 1977 vyhrál se svou stranou Cherut parlamentní volby a stal se premiérem. Po podepsání mírové smlouvy s Egyptem získal společně s egyptským prezidentem Sadatem Nobelovu cenu míru.

Podobný je také vzestup dalšího vůdce teroristické organizace v oblasti Blízkého východu. Byl to zakladatel palestinského nacionalismu, podle mnoha odborníků duchovní otec terorismu dvacátého století, hlavní představitel OOP (Organizace pro osvobození Palestiny), zakladatel teroristické organizace al Fatah, Jásir Arafat (1929-2004). Za svou hlavní myšlenku a cíl považoval zničení Izraele a tomu podřídil svou veškerou snahu. Dokázal chytře přesvědčovat a manipulovat jak s veřejným míněním, tak i se světovými politiky. Jeden z vrcholů své kariéry dosáhl v roce 1974, kdy mu bylo umožněno vystoupit před Valným shromážděním OSN. Následně v roce 1988 vyhlásil Nezávislý stát Palestina a poté se stal jeho prezidentem v exilu. Po dohodách s Izraelem o částečné autonomii Palestiny dostal v roce 1993 také Nobelovu cenu míru. Pravděpodobně nejkontroverznější, jaká kdy byla v historii udělena. V roce 1989 byl zvolen prezidentem nezávislého palestinského státu. Jásir Arafat bývá označován jako tvůrce míru na Středním východě i jako masový vrah oceněný Nobelovou cenou míru.

²⁵ pohyb vzestupným nebo sestupným směrem, např. ve funkčním pracovním zařazení.

Poslední osobností, o které se v souvislosti s vertikální mobilitou zmíním, je Nelson Mandela (1918), první černošský prezident Jihoafrické republiky. V obecném podvědomí, uměle vytvořeném sdělovacími prostředky, je znám jako bojovník proti apartheidu v JAR. Ve skutečnosti ozbrojené křídlo hnutí ANK (Africký Národní Kongres), jehož byl zakladatel, překračovalo svou teroristickou činností rámec osvobozeneckého boje likvidací politických odpůrců nebo vražděním učitelů. V roce 1964 byl odsouzen na doživotí za plánování ozbrojeného převratu. Propuštěn byl v roce 1990 a následně v roce 1993 získal Nobelovu cenu míru za boj proti apartheidu. V letech 1994-1999 byl prezidentem JAR.

Existuje jistě mnoho jiných případů vertikální mobility, v Africe, Jižní a Střední Americe i Asii. Výše zmínění politici však byli jedinými, kterým se současně podařilo dobýt prestiž a mezinárodní uznání. Určujícím znakem mezinárodního uznání by však dle mého názoru měly být pouze nenásilné formy boje nebo jasně definovaný boj osvobozenecký. Hranice mezi nimi a terorismem je však velmi tenká a hodnocení je vždy na politicích.

- **Mezinárodní terorismus:** je zaměřen na útoky na území jiného státu, hlavním cílem je změna vnitrostátní nebo zahraniční politiky napadeného státu včetně ústupu od prosazování svých zájmů v jiných oblastech.
- **Globální terorismus:** má obdobný charakter jako mezinárodní, globální forma je dána propojeností jeho sítí po celém světě, základní cíl je maximalizace škod a obětí tzn. co nejširší psychologický dopad akcí.
- **Represivní:** hlavním cílem je prostřednictvím teroru udržení a posílení politického uspořádání, je zaměřen především proti odpůrcům státní moci, je charakteristický pro totalitní režimy.
- **Subverzivní (podvratný):** je zaměřen na oslabení nebo rozvrácení politického systému, protivník může být stát, okupační režim nebo jiná autorita, často bývá zaměřován s guerillovou válkou.
- **Sociální:** vychází ze špatné ekonomické situace a následného sociálního napětí.
- **Ekonomický:** cílem je rozklad ekonomických vazeb v určitém teritoriu s následným oslabením politické moci.
- **Extrémistický:** je zaměřen proti jiným etnickým nebo sociálním skupinám, je prováděn krajně levicovými, krajně pravicovými nebo náboženskými skupinami.

- **Ekologický:** jeho smyslem je zneužívání násilí k dosažení cílů z hlediska ochrany přírody, ekologické organizace ho často zneužívají k vytvoření potřebného tlaku na vládu nebo průmyslové organizace.
- **Náboženský:** je považován za největší hrozbu a nejnebezpečnější formu terorismu v současnosti (především islámský fundamentalistický terorismus), usiluje o nadřazenost své víry, odmítá politiku neislámských zemí a hodnoty západních kultur, snaží se zabránit pronikání globalizačních vlivů do islámského světa, důležitým prvkem je snaha msty např. za agresí ze strany jiných neislámských mocností, násilí ospravedlňují ve jménu Koránu.
- **Kriminální:** základním znakem je získání materiálních výhod avšak s širším dopadem na společnost, je úzce propojen na organizovaný zločin a z tohoto důvodu je některými experty odmítáno jeho zařazení do typologie.
- **Narkoterorismus:** jednoznačně propojen s kriminálním terorismem a organizovaným zločinem, je typický pro některé jihoamerické země, hlavní snaha je prosazování vlastních zájmů v určitých oblastech na principu ohrožování legálního politického systému.

Další významné nové typy současného terorismu představují:

- **Superterorismus:** představuje nebezpečí zneužití zbraní hromadného ničení informační, jeho součástí je i elektronický terorismus (cyberterorismus), který představuje další významné nebezpečí v globalizovaném světě závislém na komunikačním propojení, jeho cílem je na základě zneužití nebo ochromení elektronických sítí vydírání, případně narušení politického systému.
- **Psychologický terorismus:** je zaměřen na vědomí lidí, snahou je ovlivnit jejich chování a rozhodování.

2 CÍLE A TAKTIKA TERORISMU V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ

2.1 CÍLE TERORISMU

Hlavním cílem terorismu je působit na psychiku veřejnosti, vyvolat pocit strachu a smrt nevinných lidí politicky nebo ideologicky využít k prosazování svých názorů. Proto musí být teroristický útok nečekaný, musí mít schopnost šokovat a co možná nejširším způsobem zasáhnout veřejné mínění. Pro dosažení tohoto cíle musí teroristé jednat veřejně, bez pocitu viny a bez lítosti. Mezi další cíle patří např. poškozování hospodářství, snížení přílivu kapitálu, omezení turistického ruchu a tím snížení příjmů, vyvolání mezinárodního konfliktu. Cílem mezinárodního terorismu je nejčastěji internacionalizace a publicita politických problémů. Pro mezinárodní terorismus jsou typické snahy nacionalisticky a nábožensko-fundamentalisticky zaměřených skupin o navázání vzájemných kontaktů. Terorismus má několik hlavních cílů.

- **Reklamní cíl:** jedním z hlavních cílů současného terorismu je být dlouhodobě v hlavních titulcích všech informačních médií. To samo o sobě vyvolá následně zájem o jejich ideologii, dochází k propagaci požadavků nebo programu teroristů. Snahou medií je pak udělat z teroristického aktu senzaci s vlastním cílem – co největší sledovanost, co nejvíce výtisků tzn. využití aktu pro maximalizaci vlastního zisku.
- **Jednorázový násilný akt:** smyslem tohoto aktu je dosažení konkrétního, izolovaného osobního, společenského nebo politického cíle např. likvidace osoby nebo osob, zničení objektu nebo objektů, zadržení rukojmích s následným vyjednáváním a specifikací vlastních požadavků (výkupné, výměna za propuštění jiných teroristů).
- **Strategický cíl:** hlavní důraz je kladen na destabilizaci režimu, teroristické akce mají vyvolat represe a násilí s konečným cílem – revoluce.

Dále je možné dělení terorismu podle jeho hlavních programových cílů.

- **Revoluční:** velmi se podobá partizánské válce, je namířen proti státnímu zřízení, jeho hlavním cílem je změnit politický režim a vytvořit vlastní stát.
- **Separatistický:** hlavním cílem je vytvoření vlastního nezávislého státu, osvobození v rámci koloniálního útlaku, získání určitého typu územní samosprávy, autonomie nebo připojení k jinému státu.

- **Pravicový:** usiluje o nenarušování tradičních hodnot společnosti jinými rasami nebo etniky.
- **Náboženský:** představuje v současné době největší teroristickou hrozbu, hlavní a nejnebezpečnější variantu představuje islámský fundamentalistický terorismus, neuznává hodnoty neislámských zemí, snaží se zabránit globalizaci islámských zemí.

2.2 TAKTIKA TERORISMU V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ

Teroristická taktika je založena na použití ozbrojených útoků, jejichž cílem je zastrašení široké a nezúčastněné veřejnosti a destabilizace politického systému.²⁶ Jeho aktéři využívají teroru jako možného nástroje k uskutečnění změny nebo ovlivnění politického vývoje. Nejdůležitější pro výsledek je maximální efektivita útoku a psychologický dopad na veřejnost. Následným cílem je manipulace veřejného mínění, vytvoření negativního obrazu vlády, využití jejích případných slabin k vyjednávání. Tyto základní myšlenky určují vždy plán podle principů, které zajistí požadovaný efekt – taktiku teroristické akce. Je možné je rozdělit do několika skupin, které uvádí např. M. Brzybohatý:²⁷

- použití násilí jako argumentace,
- výběr cílů z hlediska propagandistického využití,
- použití provokativních útoků,
- maximální publicistika – minimální riziko, toto neplatí při sebevražedných útocích,
- využití překvapení k překonání obranných opatření,
- hrozby a násilí,
- ignorování nezúčastněných osob.

²⁶ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999, s. 31.

²⁷ tamtéž, s. 32-33.

3 FORMY TERORISTICKÝCH AKCÍ

Tak, jak se měnily organizační formy terorismu v průběhu minulého a začátkem současného století, mění se i formy samotných teroristických akcí. V současnosti vlivem technologického pokroku dochází k posunu k novým, nebezpečnějším formám terorismu. Podle typu a prostředků použitých při realizaci teroristického útoku lze jeho formy rozdělit do dvou oblastí – letální a neletální.

3.1 LETÁLNÍ PROSTŘEDKY

Tyto prostředky zahrnují použití konvenčních nebo nekonvenčních zbraní. Konvenční zbraně (sečné a bodné, střelné, zápalné, explozivní), z toho především zbraně střelné jsou vzhledem ke svým výhodám nejčastěji používaným typem ke všem způsobům realizace terorismu. V současnosti jsou nejpoužívanějším prostředkem pro teroristické akce výbušné systémy. Nekonvenční zbraně představují všechny, které mohou způsobit hromadné ztráty. Obecně se označují jako zbraně hromadného ničení (chemické, biologické, radiologické a jaderné). O možnosti použití těchto zbraní, především jaderných, některou ze současných teroristických skupin se vede od útoků na New York, Madrid a Londýn rozsáhlá diskuze. Tento tzv. jaderný terorismus má z hlediska možnosti použití několik aspektů:

- „výroba“ vlastní jaderné bomby teroristy vzhledem k velmi náročné technologii je velmi nepravděpodobná, v současnosti se nepředpokládá možnost jejího použití,
- teoreticky možnou variantou pro její použití je získání bomby krádeží nebo její poskytnutí státy s rozvinutým jaderným programem pro vojenské využití nerespektující mezinárodní smlouvy o nešíření jaderných zbraní (Severní Korea, Irán), velké obavy panují nad nedostatečnou kontrolou jaderného potenciálu v nástupnických státech bývalého Sovětského svazu především v oblasti možného vývozu jak jaderných komponentů tak i technologického know-how.

Že je tato varianta získání jaderné zbraně reálná popisuje M. Naím.²⁸ V říjnu roku 2003 byla na základě dlouhodobého vyšetřování a sledování ve Středozemním moři zadržena německá loď BBC China s nákladem komponentů určených pro obohacování uranu na izotop 235, surovinu pro výrobu jaderné bomby. Vyšetřováním byla zjištěna a odhalena velká ilegální obchodní mezinárodní síť, která se dlouhodobě

²⁸ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 42-43.

zabývala dodávkami zařízení a technologií jaderných zařízení včetně plánů a návodů k montáži jaderné pumpy. O globální strukturu této sítě svědčí velké množství firem a jednotlivců, které byly na obchodu zúčastněny: mozkiem operace byl penzionovaný pakistánský jaderný inženýr, výroba komponent probíhala v Malajsii pod vedením švýcarského inženýra, další úpravy následovaly v Dubaji ve firmě britských vlastníků, hlavní zprostředkovatel byl Srílančan. Většina firem byla i majetkově propojena. Přestože byla cílovou zemí Libye, nebylo v tomto případě prokázáno, že náklad byl přímo určen některé teroristické skupině. Šlo „pouze“ o lukrativní obchod. Další možností je provedení útoku na některé jaderné zařízení, především energetické, s cílem jeho destrukce a následné exploze. Nejpravděpodobnější z hlediska dostupnosti je možnost rozptýlení radioaktivních látek, především jaderných odpadů.

Největší nebezpečí a hrozbu použití zbraní hromadného ničení představují vzhledem ke své poměrně jednoduché dostupnosti, výrobě a masivnímu účinku především biologické a chemické zbraně. Biologický terorismus je považován za nejreálnější možnou hrozbu, chemické zbraně pro teroristický útok již byly použity v březnu roku 1995 v tokijském metru.

3.2 NELETÁLNÍ PROSTŘEDKY

Neletální prostředky představují použití moderních systémů zbraní nebo zařízení, které primárně nezpůsobují smrt. Tato forma se také označuje jako sofistikovaný terorismus. Jedná se o prostředky, které působí především na lidskou psychiku. Neletální nekonvenční zbraně (optické zbraně, zbraně elektromagnetického impulzu, akustické, biologické a chemické) umožňují vyřazení živé síly protivníka po určitou dobu bez ohrožení života. Další formou jsou nezbraňové prostředky. Tyto formy terorismu se snaží využít prostředky denní potřeby, které jsou součástí denního používání. Je definován jako nezbraňový terorismus (informační terorismus, mediální terorismus, terorismus využívající dopravní prostředky). Samostatnou skupinou je možné označit využívání mobilních telefonů. Jako neletální prostředek slouží ke komunikaci, jako letální prostředek je součástí odpalovacích explozivních zařízení.

Využití samostatných prostředků nebo jejich vzájemná kombinace pro plánovaný útok pak určuje jeho účinnost. Podle taktického hlediska je možné specifikovat jednotlivé typy teroristických útoků, které uvádí např. M. Brzybohatý.²⁹

²⁹ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999. s. 34.

- **Bombový útok:** je nejčastěji používaným typem teroristické akce jak v minulosti, tak současnosti. Bombové útoky lze rozdělit na útoky proti osobám (jednotlivci nebo skupina lidí), symbolickým cílům (především symboly dané země), významným cílům (rozhodující je strategický důsledek akce), série útoků (specifické a speciální cíle). Jako nástroj pro dosažení určitého cíle může být i hrozba použití výbušného zařízení nebo jeho atrapa.
- Další typy teroristických akcí: zadržení rukojmí a únosy (jako prostředku pro nátlak na vládu, společnost nebo osobu, požadování výkupného apod.), zavražďování a hrozby, vydírání, sabotáže a rozvratné operace, dezinformace a propaganda.
- Samostatné formy: např. vraždy významných osob.

4 SPECIFIKA A DŮVODY MODERNÍHO MEZINÁRODNÍHO TERORISMU

Z historického vývoje je zřejmé, že v minulosti uplatňovaná motivace a důvody mezinárodního i vnitrostátního terorismu bylo především ideologické přesvědčení. Na přelomu století se však začal prosazovat terorismus náboženský. Co bylo příčinou a hlavním důvodem tohoto vývoje?

Je to především eskalace politického násilí v posledních desetiletích a neustále se zvyšující propojování celého světa ve všech oblastech lidského života, v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, technické i politické tzv. globalizace. V. Jeníček³⁰ vysvětluje pojem globalizace: „... globalizací v současných ekonomických a jiných teoriích myslíme komplexní transformaci tržních vztahů (ale i jiných společenských dějů) v celosvětovém měřítku, která se zhmotňuje v množství změn v ekonomické i mimoekonomické sféře. Tato transformace, v souvislosti s mnoha příčinami, mění světovou ekonomiku a společenské zřízení světa směrem k větší provázanosti a závislosti jednotlivých ekonomických subjektů. Globalizace je jev, který prostupuje téměř všechny obory lidské činnosti, nelze ji popsat z pohledu jediného vědního oboru“.

S globalizací pak bezprostředně souvisí střet dvou hodnotových systémů, označovaný podle Samuela Huntingtona³¹ jako „střet civilizací“: západní demokracie, uplatňující téměř ve všech aspektech princip svobody včetně náboženství a zemí tzv. islámského světa,³² především v oblasti Blízkého a Středního východu, odsuzujících tyto principy a uznávající pouze naprostou oddanost víře, které je nutné podřídit svůj život. Další nezanedbatelný rozměr tohoto konfliktu je politický a vojenský.

4.1 VÝVOJ POLITICKÉHO NÁSILÍ

Počátek vzniku moderního mezinárodního terorismu je nutné hledat již v druhé polovině minulého století, kdy došlo k první velké eskalaci politického násilí a následně jako reakci násilí odvetného. Toto násilí bylo teritoriálně omezeno především

³⁰ JENÍČEK, V. *Globalizace jako fenomén*. In *Sborník konference Fóra VŠ učitelů. Globalizace a globální problémy: univerzální kontext pro studium různých oborů*. Praha : Univerzita Karlova, 2006, s. 41-59.

³¹ Samuel P. Huntington ve své knize *Střed civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu* vydané v roce 1997, předkládá hypotézu, že hlavním zdrojem konfliktů v budoucnosti nebude ideologie nebo ekonomie, ale především kulturní rozdíly hlavních civilizací. V současnosti je tato teorie již některými analytiky pokládána za překonanou.

³² Pojem „islámský svět“ jako samostatný sociální nebo kulturní subjekt neexistuje, přestože je ve sdělovacích prostředcích poměrně často používán. Islámské náboženství je vyznáváno v 46 zemích světa, má asi 1,2 mld. věřících, největšími muslimskými zeměmi jsou Indonésie, Bangladéš, Pákistán. Arabové tvoří jen cca 15% muslimů.

na západní Evropu a Jižní Ameriku a hlavním cílem jejich aktérů byly změny politického uspořádání nebo dosažení určených separatistických cílů. Jednalo se o destruktivní terorismus s předem určenými cíli k likvidaci. Mezi nejznámější teroristické skupiny tohoto období patří v Evropě např. Frakce Rudé armády v SRN, španělská ETA, italské Rudé brigády. Tyto teroristické skupiny měly téměř nulovou podporu lidu, hlavní snahou bylo mediální zviditelnění.

Druhou oblastí, která dala rozhodující impuls pro vznik mezinárodního terorismu, byl Blízký východ. Hlavním mezníkem jeho zrodu byla porážka arabských států Izraelem v tzv. Šestidenní válce v roce 1967. Ta dala podnět ke vzniku mnoha teroristických skupin, především Organizace pro osvobození Palestiny a jejích ozbrojených složek, které měly za úkol dokázat, že lze úspěšně bojovat za zájmy arabského lidu jinak, než vojenskou silou. Od poloviny sedmdesátých let se také začínají formovat ideologická islámská hnutí, která ideově navazovala na tradici egyptské Asociace muslimských bratří.³³ Jejich cílem bylo jednak svržení neislámských domácích režimů a dále zabránění pronikání západního vlivu do této oblasti. Tyto skupiny, vystupující z pozic radikálního islámu, se prosadily v řadě zemí. Dokázaly umě využít ideologickou a ekonomickou krizi vládnoucích režimů a připravovat se různými formami na převzetí moci. Tento směr radikálního islámu je označován jako islámský fundamentalismus. Významným mezníkem a vítězstvím radikálního islámu v tomto období byla náboženská revoluce v Íránu (1979). Úspěch íránské islámské revoluce je mnoha politiky označován jako počátek vývoje moderního mezinárodního terorismu. K dalšímu významnému posílení islámského radikalismu došlo také po invazi Sovětského Svazu do Afghánistánu (1979) s cílem okupace země a zajištění změny politického systému vojenskou silou.

Mohutná eskalace politického násilí nastala koncem osmdesátých a začátkem devadesátých let. Jednalo se především o etnické a náboženské nepokoje, které byly vyvolány nebo měly přímou politickou souvislost s koncem studené války a rozpadem sovětského impéria po roce 1990. Tyto historické konflikty, dočasně utlumené totalitní silou jak samotného Sovětského svazu tak režimy, které na něm byly zcela nebo částečně politicky a ekonomicky orientované, eskalovaly v plné síle. Hlavní oblastí

³³ Asociace muslimských bratří – egyptské politické hnutí; založeno roku 1928. Hlavní představitel islámského politického fundamentalismu; jeho odnože vznikaly i v dalších arabských zemích. Muslimské bratrstvo hlásalo návrat k původní čistotě islámu a ustavení teokratického státu, praktikovalo účast na masových demonstracích i v akcích individuálního teroru. Stálo v opozici jak proti monarchii, tak proti republikánskému režimu. Vystaveno tvrdým represím. Z radikální interpretace jeho myšlenek vycházely různé proudy islámského extremismu.

tohoto násilí byla Afrika, Střední a Blízký východ, jihovýchodní Asie a jihovýchodní Evropa. Charakteristické pro toto období byla masová lidová podpora těchto skupin. V tomto období se zrodil další významný fenomén novodobého terorismu - sebevražedné bombové atentáty.³⁴ Teroristické skupiny kladly důraz na maximální možný počet obětí svých útoků, který jim zajistil obrovskou medializaci a možnost propagace svých myšlenek a požadavků především v nejsledovanějším světovém médiu - televizi. Vývoj teroristického násilí tohoto období výstižně charakterizuje sociolog E. Hobsbawm:³⁵ „... jedním ze skličujících signálů zbarbarštění je, že teroristé přišli na to, že masové vraždění jinak bezvýznamných lidí za podmínky, že se odehrává v dosahu světových obrazovek, má coby téma pro titulky světového tisku větší hodnotu než sebeslavnější či sebevíce symbolický cíl jejich bomb“. Ideová myšlenka maximálního počtu nevinných obětí, maximálního mediálního dopadu spolu se sebevražednými útoky prezentovanými jako mučednická smrt se staly, až na výjimky, základem terorismu až do současnosti.

Po roce 2001 dosáhlo politické násilí globálního rozměru. Svět se s rozvinutím teroristického hnutí do nadnárodní povahy dostal do asymetrické války. Na straně jedné dominantní mezinárodní teroristická skupina al-Kaida a její celosvětová síť a na straně druhé především USA se svými spojenci, vedoucí válku proti terorismu. Jednou z hlavních příčin eskalace politického násilí byla mezinárodní politika USA, především během prezidentského období G. W. Bushe. Spojené státy se staly po rozpadu Sovětského svazu a celého komunistického bloku vůdčí mezinárodní autoritou ve světě. Vědomy si svého hegemonistického postavení ve světě na sebe vzaly USA i „funkci“ světového čteníka. Postoj USA v oblasti mezinárodní politiky však navazoval na národní právní koncepcie, tedy i možnost preventivního použití vojenské síly. Imperiální politika USA a globální terorismus jako odvěta proti ní se staly hlavní příčinou mezinárodního politického násilí.

4.2 ISLÁMSKÝ FUNDAMENTALISMUS

Islámský fundamentalismus je v současnosti uváděn jako jedna z hlavních příčin terorismu, tento výraz se stal v západní společnosti i jeho synonymem. Z pohledu západní interpretace tohoto pojmu je fundamentalismus obecně ztotožňován s islámem

³⁴ Sebevražedné atentáty byly poprvé provedeny během iránské revoluce, na mezinárodní půdě byl poprvé realizován Hizballáhem v Libanonu proti Američanům v r. 1983. Tito sebevrazi jsou označováni jako mučedníci, prohlašují, že obětují svůj život Bohu.

³⁵ HOBBSAWM, E.J. *Globalizace, demokracie a terorismus*. Praha : Academia, 2009, s. 103.

a ten je pak chápán jako hlavní nepřítel naší civilizace. V souvislosti s důvody novodobého terorismu považují za nutné popsat jeho vývoj a tento pojem stručně charakterizovat.

S termínem fundamentalismus se denně setkáváme ve sdělovacích prostředcích a to téměř vždy v souvislosti s mezinárodním terorismem. Tento pojem však není v islámském prostředí zcela původní. Termín fundamentalismus se začal poprvé používat koncem 19. století v některých náboženských křesťanských společnostech v Americe a Evropě v souvislosti s tendencí odklánění společnosti od základních křesťanských hodnot. Tato tendence měla přímou souvislost s tzv. průmyslovou revolucí. Stoupencům těchto náboženských organizací vadil přístup společnosti směrem k materiálnímu a konzumnímu způsobu života, technickému pokroku, celkové liberalizaci a odklonu společnosti od základních křesťanských hodnot a snažili se proti tomuto vývoji vymezit. Některé z těchto skupin zvolily cestu ozbrojeného odporu, jiné se snažily najít jiná teritoria a zde vybudovat novou společnost v souladu s biblickým odkazem. Jako základní charakteristika křesťanského fundamentalismu se historicky vytvořilo nepřátelství vůči okolím, jiným kulturám, etnikům a také snaha o vlastní izolaci.³⁶

Islámský fundamentalismus³⁷ je oproti křesťanskému relativně nový pojem, má však mnoho shodných znaků s fundamentalismem křesťanským tj. obroda původních hodnot, snaha být věrní základům učení, přesvědčení o své pravdě, které jsou ochotni se podřídit a obětovat. Jedná se částečně o evropsko-americký výklad jevu probíhajícího v islámském světě, pro který se nepodařilo nalézt vhodnější termín.³⁸ Jak bylo již uvedeno v předchozí kapitole, islámský fundamentalismus má své kořeny ve 20. letech minulého století v Egyptě, jako odpověď na civilizační tlak západu na islámské kolonie téměř ve všech sférách – technologické, kulturní, ideologické a politické. Islámské náboženství se pak stalo účelově ideologií, která měla tomuto zabránit. Pro naplnění tohoto cíle umožňovalo použití jakýchkoliv prostředků. Masový nárůst fundamentalismu se projevil v šedesátých letech v souvislosti s válkami na Středním a Blízkém východě a nespokojeností s politikou arabských států. Velký vliv měla také nespokojenost obyvatelstva s ekonomickou situací. Koncem devadesátých

³⁶ Je poměrně neznámou skutečností, že především křesťanský fundamentalismus, i když částečně redukovaný demokratickou společností, byl jedním z prvků, které zásadním způsobem ovlivňovaly politiku USA za vlády G.W. Busche. Obdobná situace platí i pro židovský fundamentalismus v Izraeli.

³⁷ Za zakladatele a hlavní ideology novodobého islámského fundamentalismu lze považovat Egyptany Hasana al-Banná (1906-49) a Sajjida Kutba (1906-66).

³⁸ MENDEL, M. *S puškou a koránem*. Praha : Orientální ústav AV ČR, 2008, s. 61.

let se stal již islámský fundamentalismus pevnou součástí ideologického a politického boje v mnoha zemích oblasti Blízkého a Středního východu. Různá islámská hnutí a strany se snažily přesvědčit společnost o tom, že jejich model islámského státu dokáže prosadit základní myšlenky islámského mravního kodexu a na něm postaveného státoprávního uspořádání. Tyto strany se však postupně legalizovaly a čekaly na příležitost dostat se k moci nenásilnými prostředky. Tento postup byl ale nepřijatelný pro část především mladé radikalizované generace. Ta postupně vytvářela jak regionální tak také mezinárodní struktury s cílem odstranění všech vnitřních i vnějších nepřátel islámské společnosti pomocí násilných akcí. M. Mendel³⁹ uvádí následující charakteristické rysy islámského fundamentalismu:

- sdružuje aktivistické skupiny, hnutí nebo politické strany v rámci nábožensky formulovaných programů,
- cílem je mravní obroda společnosti, její ochrana před zkorumpovanými a despotickými režimy,
- vlastní zkorumpované režimy spatřují jako neislámské, které drží u moci pouze podpora Západu,
- náprava je spatřována v různých formách odporu odpovídající specifickým podmínkám daného státu nebo teritoria jako dlouhodobé agitaci, pasivní rezistenci, individuálním teroru a sebevražedných atentátech s cílem destabilizace poměrů,
- hnutí a struktury spjaté s výše uvedenými formami odporu jsou reprezentovány laickými aktivisty, agitátory, ideology, mají vliv pouze na omezenou část společnosti,
- islámská hnutí a aktivisté v sunnitském prostředí nemají přímou vazbu na duchovní autority neboť ti zpravidla nejsou ochotni se integrovat do fundamentalistických struktur,
- v oblasti s šiítským vyznáním mají náboženské autority moc, kterou uplatňují i jako představitelé opozičních hnutí,
- při hodnocení fundamentalismu je nutné brát v úvahu to, že pouze několik těchto struktur používá individuální teror a ne všichni jsou fundamentalisté.

³⁹ MENDEL, M. *S puškou a koránem*. Praha : Orientální ústav AV ČR, 2008, s. 66.

Z uvedených rysů jednoznačně vyplývá, že spojovat islám pouze s terorismem je velmi nepřesné. M. Brzybohatý⁴⁰ v rozhovoru na stanici Český rozhlas Radiožurnál na toto téma uvádí, že: „... tento výklad je chybný a je to spíše otázka propagandy. Skutečnost je však taková, že jediná skupina teroristických organizací, které operují v globálním měřítku jsou právě islámští fundamentalisté. Jinak jsou teroristické organizace obvykle vázány na určitý region nebo kontinent. Možná právě to je ten důvod. A také důvodem je to, že islámští teroristé si vybírají cíle, které jsou z hlediska jejich propagandy sdělovacích prostředků velice atraktivní. To znamená, že jejich akční rádius je obrovský a oni si tuto pozornost přímo vynucují a z jejich hlediska je velmi přínosná“. Současní fundamentalisté staví účelově islámské náboženství do protikladu k celé západní kultuře, odsuzují západní politické, náboženské a sociální hodnoty. Život podle přísných zákonů islámu považují jako jediné možné uspořádání světa. Největším nebezpečím islámského terorismu je, že se jeho zastánci cítí být oprávněni ve jménu Koránu používat násilí. Korán díky svému členění a fragmentaci umožňuje velké množství výkladů kapitol a jednotlivých veršů. Fundamentalistická ideologie pak v něm nejen hledá, ale i interpretuje potvrzení svého radikalismu. V roce 2003 byla publikována Zpráva o rozvoji arabského světa,⁴¹ kde bylo konstatováno, že jedním z důvodů, které vedou k nárůstu fundamentalismu je skutečnost, že rozvoj arabského světa se v 21. století značně zpomalil. Hlavní důvod je spatřován v nedostatečném přístupu ke kvalitnímu vzdělání, chybějící svobodě slova a emancipaci žen.⁴² Dalším důvodem je již uváděné agresivní pronikání západní kultury do islámského prostředí. Islám v něm vidí ohrožení své identity a snaží se navrátit ke svým kořenům, fundamentům. Vývoj v některých islámských zemích (např. Turecko) dokládá, že je možné budovat islámský stát i na základech občanské společnosti a řízené parlamentní demokracie.

4.3 GLOBALIZACE A SOUČASNÝ MEZINÁRODNÍ TERORISMUS

Globalizace je příčinou mnoha problémů, které mají přímou souvislost se současným mezinárodním terorismem. Princip volného trhu, tak jak je praktikován až na výjimky téměř v celém světě, přináší velké ekonomické a sociální rozdíly nejen

⁴⁰ POHANKA, V.; BERGER, V.; VÝBORNÁ, L. *Před sedmi lety zaútočili teroristé na Ameriku* [online]. Praha : ČRo, 11.09.2008 [cit. 2010-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/podkuzi/_zprava/493385>.

⁴¹ Program OSN pro rozvoj a Arabský fond ekonomického a společenského rozvoje.

⁴² Základní vzdělání v mnoha islámských zemích je obecně založené pouze na tom, co je obsaženo v Koránu a neuznává jiné hodnoty. To pak udržuje lid v nevědomosti, která je zpět přitahuje k islámu.

uvnitř jednotlivých ekonomik, ale také v mezinárodním měřítku. Markantní rozdíly v ekonomickém vývoji mezi bohatým severem a chudým jihem jsou jednou z příčin nárůstu společenského napětí. Globalizace je považována za hlavní příčinu rozporů mezi těmito civilizacemi.

Po mnoho století, až do středověku, byl islámský svět nejen pro velkou část Asie a jihovýchodní Evropy centrem kultury, náboženství, filozofie a ostatních věd. Postupně však docházelo ve všech těchto oblastech k jeho úpadku, který byl dovršen rozpadem Osmanské říše na začátku 20. století a přechodem správy území pod koloniální mocnosti. Frustrace z této historické skutečnosti ovlivňuje tuto oblast dodnes.

Současnou situaci v arabském světě popisuje T. Friedman:⁴³ „... odjakživa jsem si myslel, že terorismus není plodem nedostatku peněz. Je plodem nedostatku důstojnosti. Pocit ponížení je ze všech sil působících na mezinárodní i lidské vztahy brán na nejlehčí váhu. Když jsou lidé nebo národy ponižováni, rozběsní se a angažují se v extrémním násilí. Uvědomte si současnou hospodářskou a politickou zaostalost většiny arabského islámského světa. Přidejte velkolepost minulosti a pocit nadřazenosti jejich náboženství. Spojte to s diskriminací a odcizením, jemuž čelí arabští muslimové, když opustí domov a vydají se do Evropy nebo i když v Evropě vyrostou, a máte hodně třaskavou směs“. Tato citace jasně charakterizuje situaci jak v samotných islámských zemích, tak i situaci muslimů např. v Evropě. Tato situace společně se zneužíváním negativních stránek globalizace napomáhá teroristům při zdůvodňování svých cílů. Jak jsem již uvedla v úvodu této kapitoly, odborníci na terorismus se shodují v tom, že hlavní zdroje napětí v rámci globalizačního tlaku, které jsou zneužívány ideologií terorismu k jeho ospravedlnění jsou v rovině kulturní, ekonomické i náboženské. Jejich rozboru se věnuje např. J. Eichler⁴⁴ nebo L. Corte Ibáñez.⁴⁵ a vysvětlují je takto:

- **v kulturní rovině:** jako snahu o zachovávání tradičních hodnot, zvyků a vlastní identity i za cenu ozbrojeného boje proti hodnotám západní multikultury, tvrzení, že západ se snaží prostřednictvím globalizace politicky i kulturně ovládnout celý svět,

v ekonomické rovině: je poukazováno na růst hospodářské nerovnosti jako hlavního důsledku globalizace, procesu, který vede k nerovnoměrnému vývoji ekonomiky ve světě a ještě větší chudobě zaostalých a rozvojových zemí,

⁴³ FRIEDMAN, T. *Svět je plochý*. Praha : Academia, 2007, s. 453.

⁴⁴ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009, s. 177-179.

⁴⁵ CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009, s. 117-118.

- **v náboženské rovině:** je prezentován jako boj za duchovní hodnoty muslimů, jako nezbytná reakce na duchovní útlak, který do islámského světa přináší západní kultura, zneužívá argumentace o obětech v zájmu islámu při sebevražedných útocích.

Jak již bylo několikrát uvedeno, základní podstatou všech výše uvedených problémů je především naprostá oddanost víře. Další významnou rovinou, která vymezuje charakter střetu mezi euro-americkým a islámským světem a má prioritní postavení v důvodech současného mezinárodního terorismu, je konflikt politický (stát a jeho politický systém) a vojenský. V obou případech jsou jako hlavní protivník islámských zemí chápány USA a jejich spojenci, jejichž cílem je snaha o změnu politických systémů v oblasti Blízkého a Středního východu. Především USA jsou chápány jako mocnost, která se snaží ponížít muslimy a po válce v Afghánistánu a Iráku jsou nenáviděné v celém arabském světě a většina teroristických útoků je namířena proti všemu, co ji symbolizuje. Nemožnost přímého vojenského konfliktu s USA je pak příčinou asymetrické války v Iráku a Afghánistánu a globálního protiamerického terorismu ve světě. Tato taktika je z pohledu teroristů jediná možná varianta jak alespoň částečně zaútočit na supervelmoc jakou jsou USA.

J. Eichler⁴⁶ hodnotí základní hrozby současného globálního terorismu jako :

- nenávisť vůči hodnotám západní civilizace a jejímu hlavnímu symbolu USA, odvěta za politiku USA v době globalizace, zahraniční politika USA je v islámském světě chápána jako nespravedlivá,
- útok proti stávajícímu uspořádání mezinárodních bezpečnostních vztahů: jako symbol jsou opět vyhodnoceny USA a jejich ústřední místo v systému mezinárodních vztahů a aliancí založených na principu demokracie.

Uvedené hodnocení umožňuje teroristickým ideologům základní identifikaci nepřítele, který je zodpovědný za nespravedlnost a ostatní problémy. Tento nepřítel je pak definován jako překážka v uskutečnění politických nebo náboženských cílů. Dalším krokem je pak hledání a výklad důvodů, které ospravedlní jejich činy.

Hlavní specifikum soudobého globálního terorismu je změna způsobu přípravy a realizace teroristické akce, řízení teroristické organizace a vzájemná komunikace. Základní změnou, ke které došlo v souvislosti s rozvojem informačních technologií jsou nové organizační struktury teroristů. Je to především přechod od individuálních struktur

⁴⁶ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009. s. 179-182.

teroristických organizací do tzv. globálních síťových struktur. Síťová struktura je založena na existenci mnoha samostatně působících spolupracovníků, menších teroristických organizací tzv. buněk i „spících“ členů,⁴⁷ kteří jsou nezávislí, autonomní, geograficky vzdálení a k vzájemnému propojení využívají nové informační technologie – mobilní telefony, e-maily, weby, virtuální konference. Existuje několik základních modelů sítí lišících se ve stupni propojení: řetězová síť, síť ve tvaru hvězdice, vícekanálová síť. Hlavní výhody síťové struktury na modelu organizace Al-Kaida popsal L. C. Ibáñez :⁴⁸

- **bezpečnost:** minimalizuje riziko infiltrace a komunikace mezi členy, možnost provádění úderů z několika front samostatně, členové jednotlivých buněk se mezi sebou neznají, mohou se sdružit až např. v místě akce a pak jednotlivě ustoupit,
- **pružnost a pevnost:** rozčlenění na jednotlivé skupiny a podskupiny dává jen omezenou možnost jejich zničení, možnost růstu a přizpůsobování se změnám,
- **expanze:** uplatňování spolupráce na mezinárodní úrovni, možnost fúze jednotlivých organizací, (např. v roce 1998 absorbovala Al-Kaida do svého jádra dvě egyptské islamistické organizace, al-islámia al-Gama al-Marsí a al-Islámia al-Džihád).⁴⁹

Přechodem na výše uvedené systémy nových struktur teroristické organizace dokazují, že jsou i přes trvalý tlak a celosvětový boj proti nim schopné existence. Terorismus prokazuje schopnost úspěšně se adaptovat na neustále se zvyšující protiteroristická opatření po celém světě.

⁴⁷ členové ozbrojené organizace, kteří se chovají jako běžní občané a čekají na rozkaz k akci jakmile k tomu budou vyzváni.

⁴⁸ CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009, s. 117-118.

⁴⁹ CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. Praha : Academia, 2009, s. 237.

5 MATERIÁLNÍ A FINANČNÍ ZDROJE TERORISMU

Jedním ze základních faktorů existence terorismu je zajištění jeho financování. M. Brzybohatý⁵⁰ v souvislosti s popisem organizační struktury teroristické skupiny popisuje i vzájemné propojení lidských a finančních zdrojů na principu tzv. kouzelného trojúhelníku. Tento trojúhelník obrazně vyjadřuje vztahy mezi penězi, lidskými zdroji a propagandou, které tvoří základní podmínku existence teroristické skupiny. Pro řádné fungování jakékoliv organizace, tedy i teroristické, jsou lidé a peníze na jejich činnost tím nejzákladnějším prvkem. Obecně téměř všechny instituce využívají systém vztahů mezi informačními médii, penězi a lidskými zdroji. Tak jako mnohé organizace i teroristé potřebují maximální propagaci své činnosti k upoutání pozornosti médií. V kladném případě, tak jako každá úspěšná propagace, to přináší větší přísun finančních prostředků a více zájemců. To je základní předpoklad „úspěšné činnosti“.

Co je z právního hlediska rozuměno pod pojmem financování terorismu? Objasnění a výklad tohoto pojmu je dán např. v zákoně České republiky č. 253/2008 Sb.⁵¹ Financováním terorismu se dle tohoto zákonného ustanovení rozumí:

a) shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť jen zčásti, použit ke spáchání trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo podpoře osoby nebo skupiny osob připravujících se ke spáchání takového trestného činu, nebo

b) jednání vedoucí k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo osoby pachateli blízké ve smyslu trestního zákona, nebo sbírání prostředků na takovou odměnu nebo na odškodnění.

Teroristická skupina potřebuje ke své činnosti pasivní i aktivní podporu, kterou ji mohou poskytovat jednotlivé osoby, závislá či nezávislá politická uskupení, vládní úřady nebo i samotné vlády. Pasivní má formu ideologické nebo diplomatické podpory, aktivní zahrnuje především finanční podporu tj. peníze, informace, techniku, materiál.⁵² Z hlediska činnosti teroristické organizace je nejdůležitější podpora finanční.

⁵⁰ BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999, s. 29.

⁵¹ Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu ze dne 1. září 2008.

⁵² BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha : Police History, 1999, s. 27.

V. Dvořák⁵³ rozlišuje několik zdrojů financování teroristické organizace. Původ těchto financí je velmi obtížně zjistitelný, protože finanční zdroje mohou být velmi různorodé: náboženské, obchodní, politické i kriminální. Formy financování terorismu rozděluje na legální zdroje a nelegální zdroje (včetně výnosů z trestné činnosti).

5.1 PODPORA Z LEGÁLNÍCH ZDROJŮ

Tuto podporu lze rozdělit na :

- podpora sympatizujících států (státem podporovaný a sponzorovaný terorismus) má několik hlavních podob. Vlastní financování se uskutečňuje prostřednictvím nadací, charitativních a nevládních organizací především na nákup zbraní, jsou poskytovány výcvikové základny, výzbroj, zajištění výcviku, najímání externích organizací za účelem provedení teroristického útoku, financování ideového působení. Přímá aktivní podpora státem bývá výjimečná z důvodu možných sankcí ze strany druhých států. Nejčastěji je realizována jako zprostředkované ovlivňování,
- podpora sympatizujících firem, které mohou poskytnout jak finanční tak i materiálovou podporu. Mohou dále zajišťovat organizační a logistickou podporu, nácvik akce, poskytnutí zázemí,
- podpora sympatizujících občanů představuje hlavně finanční dary,
- vlastní legální ekonomické aktivity, hlavně produkce z obchodní činnosti společností, které přinášejí zisk, především společnosti s neprůhlednými vlastnickými vztahy a podíly, finanční investice.

5.2 PODPORA Z NELEGÁLNÍCH ZDROJŮ

Tato podpora představuje především zdroje z kriminální činnosti a je dělena na:

- vlastní kriminální činnost v legální a kriminální ekonomice,
- kriminální činnosti sympatizantů.

V minulosti nejčastějším způsobem získávání finančních prostředků teroristických organizací byla kriminální činnost – loupeže, vydírání, únosy s následným požadovaným výkupným. Dalším způsobem financování teroristických organizací byla podpora ze strany některých států, především ze zemí bývalého

⁵³ DVOŘÁK, V. *Financování terorismu* [online]. 21. 8. 2008 [cit. 2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>>.

sovětského bloku,⁵⁴ Středního a Blízkého východu, Libye⁵⁵ a některých ostatních zemí. V průběhu devadesátých let minulého století však s postupující ekonomickou globalizací dochází ke změně způsobu získávání finančních prostředků. Teroristické organizace, zbavené po ukončení studené války ve velké míře svých finančních zdrojů, začaly pronikat do legálních odvětví ekonomiky. Pojem terorismus v současné době nepředstavuje jen viditelné důsledky teroristických akcí, které nám zprostředkovávají média, ale i výnosný globální ekonomický systém. Globalizace tedy přispívá nejen k urychlení ekonomického rozvoje a společenských změn, ale i k propojování teroristických hnutí s legální ekonomickou strukturou. To umožnil v posledních dvaceti letech hlavně volný pohyb kapitálu a pracovní síly v celosvětovém měřítku.

L. Napoleoni⁵⁶ definuje tento jev jako novou politiku teroru tj. mezinárodní síť propojující podpůrné a logistické systémy ozbrojených skupin. Jde o skupiny, které již nejsou závislé na podpoře jakéhokoliv státu, spoléhající se na podporu a příjmy z legitimních a legálních zdrojů. Hlavní důvody tohoto vývoje spatřuje:

- v obrovské kumulaci bohatství, které se nahromadilo především v arabských zemích po prvním a druhém ropném šoku v roce 1973 a v roce 1979,
- v rozvoji ekonomických a finančních sil v celém muslimském světě a jejich následné spojení s islamistickými a fundamentalistickými ozbrojenými skupinami.

Příjmy teroristických organizací je tedy souhrnně možné rozdělit do tří skupin podle původu: legitimní podnikání, nezákonné příjmy při nichž jsou porušovány nebo obcházeny zákony a kriminální činnost. Podle L. Napoleoni⁵⁷ jsou pro teroristické skupiny největšími zdroji financí a materiálního zabezpečení:

- **islámské banky:** aplikují tzv. zakát, náboženskou dobročinnost vyžadovanou od všech muslimů, povinná rádcovská daň ze všech transakcí, která je převáděna na charitativní organizace, nejsou vedeny a evidovány v účetnictví, fakticky nezjistitelný příjemce,
- **peněžní a materiální příspěvky:** zpravidla od imigrantů žijících v zahraničí,

⁵⁴ Sovětský svaz pod rouškou „mezinárodní solidarity“ podporoval především státy v Africe, Asii, Jižní a Střední Americe, vždy však nepřímo přes zprostředkovatelskou stranu.

⁵⁵ Libye v čele s M. Kaddáfím podporovala organizace jako OOP, IRA, osvobozené hnutí v Angole.

⁵⁶ NAPOLEONI, L. *Teror s. r. o.* Praha : Metafora, 2007. s. 23.

⁵⁷ tamtéž, s. 283-314.

- **islámské charitativní organizace:** mají charakter mezinárodního finančního fondu, který lze využívat kdykoliv to nějaká ozbrojená skupina v muslimském světě potřebuje, je pro ně typické spojení humanitární a ilegální činnosti,
- **převody majetku:** převod majetku nebo externí pomoci ve prospěch teroristických skupin,
- **únosy:** výkupné za unesené turisty nebo příslušníky cizích států pracující v určité zahraniční oblasti,
- **trestná činnost:** krádeže, velmi lukrativní je výroba falešných kreditních karet,
- **obchod s kradenými zbraněmi:** velmi rozšířen po rozpadu sovětského bloku,
- **pašování:** nejdůležitější zdroj příjmů, především drogy a ostatní narkotika, alkohol, zbraně, lidé, cigarety, automobily, elektronika, drahé nerosty – zlato, diamanty atd.,
- **pašování ropy:** specifický případ pašování, především irácké ropy jako lukrativní obchod pro několik států (Irák, Írán, Saudská Arábie), pro tento obchod je nezbytně nutné propojení teroristické, zločinecké a legitimní ekonomiky.

Přímou souvislost s financováním terorismu má také nutnost legalizace nezákonně nabytých finančních prostředků. Tato činnost je označována jako money laundering „praní špinavých peněz“.⁵⁸ Tímto termínem se označují operace, jejichž záměrem a cílem je vrátit do legálního oběhu nezákonně nabyté prostředky pocházející z trestné činnosti, především z organizovaného zločinu. Za nezákonně nabyté (špinavé) prostředky se přitom považují zejména peníze pocházející z ilegálního obchodu s drogami, zbraněmi, strategickými surovinami, obchodu s lidmi, finančních podvodů zpronevěry veřejných prostředků, provozování ilegálních her, prostituce, padělání peněz nebo cenných papírů apod.⁵⁹ Hlavním cílem této metody je především legalizace přes bankovní účty. K tomu se využívají jak legální bankovní ústavy, tak také ilegální banky zřízené účelově pro tuto činnost a zakrývající jí přes legální obchod. Další, velmi často využívanou institucí, jsou virtuální a offshore finanční centra a obchodní společnosti.⁶⁰

⁵⁸ WARDE, I. *Cena strachu*. Praha : DEUS, 2009. s. 59.

⁵⁹ AKONT. *Money laundering (praní špinavých peněz)* [online]. 2003 [cit. 2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.akont.cz/cz/160.money-laundering-prani-spinavych-penez->>

⁶⁰ ASSET PROTECTION SRO. *Management offshore společnosti* [online]. 13. 3. 2010 [cit.2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.assetprotection.cz/management.html>>.

Offshore společnost dovoluje vlastníkům totální kontrolu jejich aktiv v offshore centrech kompletně chránících jejich soukromí. Veškerá data o podnikání jsou důvěrná a neveřejná. Banky mají většinou ze zákona zakázány odhalit informace o klientech (např. Kajmanské ostrovy, Cookovy ostrovy, Bahamy, Nauru, Niue). Další hojně realizovanou metodou je využívání rozdílů v právních systémech některých zemí, kdy v jedné zemi je určitý čin trestný a v jiné nikoliv. Ekonomika teroristických skupin, podle odhadů by se mělo jednat o částku cca 1,5 bil. US dolarů,⁶¹ a její fúze s ekonomikou legální představuje v současnosti jeden z nejzávažnějších světových problémů. Zabránění tomuto propojování a odhalování všech zdrojů financování musí být prvořadý úkol války proti terorismu. V této oblasti je nutná mezinárodní součinnost.

Otázka financování terorismu byla až do 11. září 2001 na všech úrovních nejen v USA dlouhodobě podceňována a zanedbávána. Až na výjimky neznalost prostředí islámského světa, způsobu transferů finančních prostředků, neznalost jejich původu, mylné přesvědčení o možnostech vystopování pohybu peněz, neznalost systému hawala,⁶² mýtus o potřebě velkých finančních prostředků na provádění teroristických aktů. Všechny tyto uvedené aspekty umožnily obrovský rozmach terorismu v 21. století. Vzhledem k neustálému nárůstu teroristických útoků ve světě je zřejmé, že celosvětová legislativní opatření na poli omezení financování jsou málo účinná a mají téměř nulový dopad. V této fázi války proti terorismu prohráváme. Nabízí i jiný pohled na tuto problematiku a to, že peníze nejsou tím nejdůležitějším pro existenci terorismu.

Můj pohled nejen na financování terorismu, ale obecně i fungování nezákonného obchodu byl pro zpracování této kapitoly značně ovlivněn knihami I. Warde, M. Naíma a L. Napoleoni. Politolog Václav Sochor⁶³ v předmluvě ke knize *Teror s. r. o.* uvádí, že změnil náš pohled na svět. Pokud jsou shromážděné a zpracované údaje nejen v této knize, ale i knihách ostatních autorů pravdivé, pak s ním nelze než souhlasit. My všichni jsme součástí ekonomiky teroru. A teror je opravdu jen výnosný byznys a my loutky v ekonomické válce o peníze, nejvyšší univerzální morální hodnotě civilizace.

⁶¹ WARDE, I. *Cena strachu*. Praha : DEUS, 2009. s. 37.

⁶² výraz, označující systém převodu finančních prostředků, který funguje alternativně nebo paralelně s tradičními finančními kanály, je založen na vzájemně důvěře, využívá rozsáhlých osobních kontaktů po celém světě, převody peněz probíhají na základě komunikace členů sítě hawaladorů.

⁶³ NAPOLEONI, L. *Teror s. r. o.* Praha : Metafora, 2007. s. 11-12.

6 PROPOJENÍ TERORISMU S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

6.1 HISTORIE ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Terorismus a organizovaný zločin představují jedno z největších a nejzávažnějších bezpečnostních rizik současného světa. Ohrožují stabilitu světového hospodářského systému a v případě některých států i jejich politický systém. Podobně jako terorismus, i organizovaný zločin prošel v historii určitým vývojem. Tajná společenství začala vznikat již za doby čínských dynastií v 2. století před n.l. jako předchůdci dnešních čínských triád, další vysoce organizované zločinecké skupiny se vyprofilovaly v 17. století v Japonsku. V Evropě je typickou zemí spojenou organizovaným zločinem Itálie, kde počátkem 18. století vznikla skupina Camorra, do 19. století je datován vznik původně tajné nacionalistické společnosti na jihu země, která se označovala jako Mafia. Výklad tohoto mezinárodně používaného slova není věrohodně doložen. Několik výkladů podává J. Chmelík⁶⁴, údajně je tvoří počáteční písmena „Morte alla Francia, Italia avanti“ v překladu „Zabijme všechny Francouze, Itálie vpřed!“ Existují však i jiné výklady, např. P. Lunde.⁶⁵ Mafie v Itálii působí dodnes jako zločinecká organizace s velkým vlivem na ekonomiku a politiku státu. V USA vznikla po první světové válce na základech italské mafie nejvýraznější organizace Cosa Nostra. O její vznik se zasloužili hlavně italští zločinci – imigranti. Vznik těchto organizací nebyl až na výjimky motivován zločineckými úmysly. Přerod na zločinné organizace byl dán až změnou politických poměrů nebo změnou členské základny.

Stejně jako terorismus i organizovaný zločin zaznamenal největší rozmach v 90. letech minulého století, po ukončení studené války. Proces globalizace dal impuls organizovanému zločinu, především v postkomunistických zemích, využívat dříve nedostupné prostředky a působit na mezinárodní scéně. To umožnilo vznik jevu označovaného jako nadnárodní organizovaný zločin. Jak uvádí P. Šturma:⁶⁶ „... čím propojenější je dnešní svět, tím ztrácejí na významu hranice a tím obtížnějším se stává pro jednotlivé státy chránit své zájmy i bezpečnost svých občanů“.

⁶⁴ CHMELÍK, J. *Zločin bez hranic*. Praha : LINDE, 2004. s. 60.

⁶⁵ LUNDE, P. *Organizovaný zločin*. Praha : Mladá fronta, 2009. s. 54.

⁶⁶ ŠTURMA, P. et al. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 3.

6.2 SPOLEČNÉ A ROZDÍLNÉ ZNAKY ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU A TERORISMU

Až do nedávné minulosti byly z právního hlediska oba tyto pojmy oddělovány jako dva odlišné jevy, a to jak na úrovních národních tak i mezinárodních. Vzhledem k postupnému propojování struktur organizovaného zločinu a terorismu však toto dělení pozbývá své původní opodstatnění. Přesto lze nalézt, krom jiného, několik nejdůležitějších rozdílů.

Hlavním z nich je finanční motivace. Organizovaný zločin má za cíl získávání financí, dosažení maximálního zisku při vynaložení minimálních nákladů, je tedy založen na ekonomickém principu (dosažení finančního nebo jiného ekonomicky ocenitelného prospěchu), terorismus získané finance potřebuje ke své další činnosti tj. k přípravě a realizaci teroristické akce. Snahou o maximální ekonomický zisk se organizovaný zločin odlišuje od ideologicky zaměřených teroristických skupin, které mají za cíl destabilizaci společenského status quo.⁶⁷

Dalším velkým rozdílem je publicita neboli komunikační proces. Terorismus je přímo vyhledává, je na něj zaměřen, je to jeden z jeho primárních cílů. Organizovaný zločin se naopak snaží o co nejvyšší možné utajení své činnosti. Komunikační proces, jako významné vymezení mezi terorismem a organizovaným zločinem rozděljuje Š. Danics⁶⁸ ve vztahu k jejich obětem. Lidské oběti teroristického násilí slouží jako generátory poselství pro veřejnost oproti obětem organizovaného zločinu, kde jde o poselství dovnitř organizace za účelem sebezpečenosti hierarchických struktur nebo sebezpečenosti vnitřních vazeb. Částečně rozdílným prvkem je i odlišná členská základna. Členové teroristických skupin pochází většinou z vyšších společenských vrstev se vzděláním, organizovaný zločin využívá ke své činnosti kriminální nebo polokriminální skupiny nebo jednotlivce. Existuje však i mnoho shodných rysů. P. Šturma⁶⁹ mezi ně řadí:

- používání prostředků jako brutální násilí, vraždy, únosy, zastrahování osob, pumové útoky, korupce,

⁶⁷ ŠTURMA, P., et al. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 19.

⁶⁸ DANICS, Š., TUČEK L. *Metamorfózy organizovaného zločinu a terorismu ve světě a v Evropě* [online]. 18. 2. 2009 [cit.2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceses.cuni.cz/CESES-65-version1-Danisc.pdf>>.

⁶⁹ ŠTURMA, P., et al. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 6.

- profesionalita, projevující se plánovitostí, hierarchicky členěnou strukturou s přesně stanovenými funkcemi, disciplínou a konspirací,
- bohatství, které usnadňuje získávání špičkových technologických vybavení a kvalitních informací,
- mezinárodní působení,
- pronikání do mezinárodních struktur politiky a ekonomiky.

Dalším významným shodným prvkem je změna struktury zločineckých organizací - decentralizace. Organizovaný zločin ustupuje od zaběhlých modelů kartelů a jim podobných, s převážně hierarchickou víceúrovňovou vertikální organizační strukturou, reprezentovaných již uvedenými skupinami např. typu Mafie apod, a transformuje se na síťové struktury včetně autonomních buněk. Tato metoda přináší stejné výhody jako síťové struktury teroristů – snadnější splynutí s prostředím, rozptýlení operační činnosti, snížení rizika odhalení nebo rozkrytí struktury, schopnost samofinancování.

6.3 DŮVODY PROPOJENÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU A TERORISMU

Je zřejmé, že aktivity organizovaného zločinu a terorismu se překrývají a hranice mezi nimi je velmi tenká. Oba tyto fenomény pojí i to, že mají mnoho výkladů a ani pro jeden neexistuje dosud mezinárodně závazná definice, není přesně vymezeno co je a co není organizovaný zločin. Vliv na toto vymezení má kulturně-sociální vývoj zločinu a ideologie bezpečnostního aparátu v určité oblasti nebo zemi svého působení. M. Nožina⁷⁰ uvádí několik definic organizovaného zločinu, např: „... jde o nezákonnou činnost více než dvou osob, konanou systematicky po delší dobu zaměřenou na získání finančního prospěchu a využívající k tomu násilně získaného vlivu v prostředcích obchodu, průmyslu, médií, politických a soudních kruhů“.

Bezpečnostní a informační služba České republiky⁷¹ charakterizuje organizovaný zločin jako systémem nadřazenosti a výlučnosti, kdy jediným cílem je podmanění, ovládání a manipulace. Jeho ideologií je váha a síla peněz a z nich vyplývající moc, prosazovaná vlastními zákony, pravidly a prostředky. Ve své vysoce

⁷⁰ NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha : Themis, 2003, s. 15.

⁷¹ BEZPEČNOSTNÍ A INFORMAČNÍ SLUŽBA, VNITŘNÍ ZPRAVODAJSKÁ SLUŽBA ČR. *Organizovaný zločin* [online]. 4. 9. 2009 [cit.2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.cz/organizovany.html>>.

organizované formě vytváří pevnou hierarchickou strukturu a zcela ignoruje nebo si masivní korupcí a vydíráním přímo kupuje zákony a instituce státu. Také OSN a Evropská unie přijaly své charakteristiky tohoto pojmu. OSN deklarovala svůj postoj v Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000, EU ve sdělení s názvem Vývoj strategické koncepce boje proti organizované trestné činnosti (2005), kterým stanovila priority v této oblasti.

V čem je nutné hledat nejdůležitější příčinu propojování obou aktivit? Je to zapojení obou skupin do kooperace na nejvýnosnějších nelegálních činnostech. Za tímto účelem dochází k propojování obou skupin, a to na trvale etablované hierarchické struktury – vertikální organizace a na volné, dočasně zřízené sítě – horizontální organizace. Tato vzájemná spolupráce má podle Š. Danicse⁷² mnoho výhod: obě struktury mají stejného nepřítele (stát a orgány činné v trestním řízení), operují v utajení, využívají stejnou nebo podobnou infrastrukturu pro své aktivity, užívají podobnou taktiku.

Mezi hlavní oblasti vzájemné spolupráce patří drogový průmysl a s ním související kontrola nad obchodem s narkotiky nebo psychotropními látkami, obchod s lidmi, mezinárodní nelegální obchod se zbraněmi a výbušninami, obchod s komponenty zbraní hromadného ničení, finanční kriminalita a praní špinavých peněz, korupce, krádeže zbraní, výbušnin a munice, krádeže motorových vozidel, ekologická kriminalita, korupce veřejných činitelů, daňové podvody, vydírání.

Vzájemné propojování teroristických skupin a skupin organizovaného zločinu je velmi obsáhlé téma, které nemůže být charakterizováno pouze v jedné kapitole této práce. Je však zřejmé, že toto propojování má vzrůstající charakter a stává se novou bezpečnostní hrozbou na individuální, národní i mezinárodní úrovni.

⁷² DANICS, S. *Metamorfózy organizovaného zločinu a terorismu ve světě a v Evropě* [online]. 2008 [cit.2010-02-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceses.cuni.cz/CESES-65-version1-Danics.ppt>>.

7 ANALÝZA SOCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ SOUVISEJÍCÍCH S TERORISMEM

7.1 PŘÍČINY SOCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ

Změny, ke kterým dochází z důvodu globalizace mění nejen společnost, ale také všechny její negativní projevy, jejichž součástí je i terorismus a organizovaný zločin. Změny v politické a ekonomické oblasti mají negativní vliv nejen na jednotlivce, ale i na celé společenské systémy některých zemí a jsou významným zdrojem sociální nestability. Nerovnoměrný vývoj jednotlivých částí světa je na jedné straně zdrojem ekonomické prosperity a zvyšování životní úrovně, na straně druhé nerovnosti, zaostávání a chudoby. Přestože nelze jednoznačně dokázat přímou spojitost mezi terorismem a ekonomickou zaostalostí, nízkou životní úrovní, chudobou nebo vnitřními konflikty, existuje mnoho indicií, které tuto provázanost potvrzují. Disproporce mezi bohatými a chudými zeměmi vytváří globální nerovnováhu a nespravedlnost, která má velmi závažné důsledky. Vznikají celé komunity lidí, které jsou zcela odříznuty od základních životních potřeb, nemají dostatek pitné vody, nemají dostupnou základní zdravotní péči atd. Jejich smyslem života je pouhý boj o přežití, hledání způsobu, jak ukojit žízeň a hlad. Neexistuje zde práce, nejsou žádné životní alternativy. Lidé žijí v prostředí poznamenaném křivdou a nenávistí. Doprovodným jevem je frustrace a bezperspektivnost. Extrémní chudoba, nespravedlnost, degradace osob i prostředí, kolaps práva a pořádku – to vše vytváří prostředí pro vznik nespokojenosti a sociálních konfliktů. V tomto prostředí pak vznikají různé formy fundamentalismu, fanatismu, etnického separatismu a také terorismu. Poněkud odlišná, i když se stejným výsledkem tj. inklinace ke skupinám produkujícím násilí, je situace především mladé generace muslimů v Evropě a USA. Tato generace, na rozdíl od mnoha svých vrstevníků v mateřských zemích, netrpí chudobou a využívá všech vymožeností demokracie. Přesto u nich v tomto prostředí nedošlo k procesu socializace. Zde je hlavní důvod spatřován v ideologii islámu, který hlásá a učí, že představuje to nejdokonalejší poselství a nadřazenost nad vším. Rozpor, který spatřují v hlásané ideologii a skutečnosti tj. zaostávání arabsko-muslimského světa v mnoha ohledech za demokratickými zeměmi, opět přináší pocit frustrace, ztrátu sebeúcty. A jako viník jsou opět spatřovány Západní Evropa, USA, Izrael, které je nutno zničit.

Nerovnost mezi zeměmi i lidmi uvnitř států vytváří jednak podmínky pro „nábor“ nových členů teroristických skupin, umožňuje ale také zneužívat sociální postavení nejchudších obyvatel a zapojovat je do jedné z největších obchodních aktivit současnosti – mezinárodního nezákonného obchodu. Aktivitu provozovatelů

nezákonného obchodu se zaměřují především na země rozvojového světa a země, ve kterých dochází k transformaci ekonomiky. Cílem skupin, které jsou zainteresovány do ilegálního obchodu, ať už jako teroristické nebo organizovaného zločinu je, jak již bylo uvedeno v předešlých kapitolách, získání maximálního zisku, politického, ekonomického a společenského vlivu. Při této činnosti jsou ignorovány národní hranice, zákony a jsou vytvářeny státy ve státech – nezávislé na oficiální moci. Obrovské zisky z této činnosti často umožňují nelegálním skupinám ovládat určitá území a pomocí korupce infiltrovat i vládní struktury.

7.2 NEZÁKONNÝ OBCHOD

Nezákonný obchod je rozšířen po celém světě. K nejrozšířenějším formám organizovaného zločinu, který souvisí se sociální problematikou patří:

- pěstování, výroba, pašování a distribuce drog,
- pašování lidí (organizování nelegální migrace),
- nezákonný obchod s lidmi,
- obchod s lidskými orgány.

Mezinárodní obchod s narkotiky reaguje na nejrozšířenější sociálně patogenní jev ve vyspělých státech - drogovou závislost a s ní související kriminalitu. Drogy tvoří největší zdroj nelegálních zisků organizovaného zločinu. Nejvýznamnější světové oblasti z hlediska produkce jsou Jižní a Střední Amerika (Kolumbie, Ekvádor, Peru - kokain), jihovýchodní Asie a Střední východ (Afghánistán, Barma, Laos - heroin). Ve všech těchto oblastech je prvotním rysem špatná ekonomická situace, které drogové kartely a narkoteroristické organizace zneužívají. Jedná se většinou o odlehlé oblasti, s fakticky nulovým nebo omezeným vlivem centrálních vlád, kde jsou vytvářeny těmito organizacemi vlastní státy ve státech, tzv. virtuální státy.⁷³ Nemožnost obyvatel těchto území k získání jiné formy obživy než zapojení do drogového obchodu těmito skupinám přímo nahrává. Jako příklad vlivu drogového byznysu nejen na sociální, ale i politickou scénu bych uvedla např. situaci v Bolívii, jednoho z předních producentů kokainu. V roce 1998 se za podpory USA bolivijská vláda rozhodla omezit na minimum pěstování koky. Snaha o pěstování alternativních rostlin však neuspěla a sociální situace původních pěstitelů koky se stala neúnosnou. Tato nespokojenost vedla až k násilným

⁷³ virtuální stát vzniká v důsledku procesu, při němž ozbrojené organizace vytvoří na určitém území společensko-ekonomickou strukturu státu (daně, služby zaměstnanců atd., ale bez politické struktury – žádné teritorium, žádné sebeurčení).

protestům a pádu vlády. Z pěstitelů koky se stala hlavní politická síla v zemi. Jeden z jejich vůdců, Evo Morales, je v současnosti bolivijským prezidentem.⁷⁴ Obdobná situace je také v Afghánistánu. Afghánistán, do roku 1999 největší producent opia, se i přes zákaz současné vlády, znovu stává jeho hlavním producentem. Pěstování opiového máku je opět jeho hlavní ekonomickou činností. Příčina je stejná jako v Bolívii: ekonomická výhodnost i přesto, že se jedná o činnost ilegální, zemědělci za mák dostávají více než za jiné plodiny. Zneužívají toho, že vláda má na starosti jiné problémy, než hledat nelegálně pěstovaný mák.⁷⁵

M. Naím⁷⁶ poznamenává, „... že kdekoliv vzkvétá drogová ekonomika, tam se projevují politické důsledky. Sumy peněz, které jsou ve hře, jsou prostě příliš vysoké. Přinejmenším je prakticky zaručeno, že tam kde existují značné zisky z drog, dojde ke korupci a spoluvinně úřadů – velmi často na nejvyšších místech“. Zajímavé hodnocení vzájemného vztahu mezi terorismem, organizovaným zločinem a obchodem s drogami uvádí ve svém článku J. D. Douglass Jr.,⁷⁷ americký odborník na otázky bezpečnosti. Propojení terorismu, organizovaného zločinu a obchodu s drogami hodnotí jako jednu velkou rodinu. Tyto činnosti jsou odlišného rázu, ale vzájemně se propojují, nekonkurují si, ale spolupracují. Obchod s drogami a s ním související organizovaný zločin hodnotí jako škodlivější než terorismus, protože útočí na morální základ společnosti, korumpuje její vedení a instituce a působí mnohem větší škody co do úmrtí, obětí, korupce a ekonomických ztrát.

Finančně velmi atraktivní činností organizovaného zločinu je také obchodování s lidmi. Tento obchod je založen na zneužívání finanční situace mnoha lidí především z chudších oblastí světa a oblastí s vyšší mírou nezaměstnanosti. M. Naím⁷⁸ nazývá toto odvětví nezákonného obchodu z morálního hlediska jako nejpodlejší a nejodpudivější způsob, jako „... obchod se zoufalstvím“. Obchod s lidmi zahrnuje obchod s ženami i dětmi k účelům prostituce, nelegální migraci a převaděčství, využívání lidí jako novodobých otroků a nevolníků a prodej lidských orgánů. Nechvalně proslulým odvětvím zločinu se stala organizovaná prostituce a obchod se sexem. Dodávání žen pro

⁷⁴ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 81-82.

⁷⁵ NOVINKY.CZ. *Snaha omezit produkci opia v Afghánistánu selhává* [online]. 10. 2. 2008 [cit.2010-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/191738-snaha-omezit-v-afghanistanu-produkci-opia-selhava.html>>.

⁷⁶ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 82

⁷⁷ DOUGLASS, J.D. *Drogy, Rusko a terorismus* [online]. 30. 5. 2007 [cit.2010-02-10] Dostupné z WWW: <<http://www.szcpv.org/07/drogi.html>>.

⁷⁸ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 102-104.

sexuální služby je v současnosti běžné až na výjimky snad ve všech zemích světa. Ve světě existují a prosperují četné trasy, kterými se sexuální otrokyně přepravují do požadovaných destinací – Thajska, Japonska, západní Evropy, Severní Ameriky. Opět je to především Jihovýchodní Asie, Východní Evropa a Jižní Amerika, které jsou hlavními dodavateli žen pro tyto služby. Obchodníci pod podvodným slibem zajištění legální práce, peněz nebo i manželství, pak donutí tyto ženy k prostituci. Výjimečné nejsou ani případy prodeje dětí do otroctví nebo adopci do ciziny.⁷⁹

Dalším globálním problémem, který vygradoval především po ukončení studené války, je nelegální migrace. Tato významná forma organizovaného zločinu a s ním souvisejícího nelegálního obchodu zneužívá sociální situaci v mnoha především rozvojových zemích k obchodu s lidmi. Pašování lidí, ať už jako dobrovolná nebo nezákonná migrace, je v současnosti nejrychleji se rozvíjející oblastí nezákonného obchodu z níž plynou vysoké zisky. Podle odhadů OSN obchod s lidmi ročně zahrnuje asi 4 miliony lidí a dosahuje předpokládané hodnoty asi 7-10 miliard dolarů.⁸⁰ Jedná se hlavně o migraci ekonomickou, politickou nebo sociální do cílových oblastí s větší nabídkou možnosti zaměstnání, vyšší životní úrovní, politickou stabilitou, ale i migraci ze zoufalství a snahy přežít. Jako důvod politické migrace může být i strach při uplatňování státního teroru. Cílovými zeměmi jsou státy Severní Ameriky, Evropy, Ruska, Austrálie, Argentiny a některých bohatých arabských zemí. Obchodníci s lidmi dokáží tyto jejich snahy přeměnit ve vysoké zisky. Nelegální migranti k dosažení cílové země volí několik způsobů. Je to především využívání služeb pašeráckých organizací, které jim za peníze zprostředkují nezákonné překročení hranic nebo dosahují cílové země samostatně, mnohdy za cenu nesmírného rizika (především plavby po moři, např. z Kuby do USA, ze severní Afriky do Evropy). Nadbytek této ilegální pracovní síly bez platných dokumentů a pracovních povolení je následně využíván (lépe zneužíván) na pracovním trhu, mnohdy ve společnostech vlastněných zločineckými organizacemi.

Jednou z velmi výnosných aktivit organizovaného zločinu je také obchod s lidskými orgány, který zneužívá další zoufalou lidskou situaci – nemoc a s ní spojenou touhu po zdraví. Dárcovství lidských orgánů je často jedinou možností chudých, zbídačených lidí na alespoň malý výdělek. Přestože je tento obchod v mnoha zemích zakázán, organizace obchodující s tímto „zbožím“ vždy najdou cestu, jak zákony obejít. Lidské tělo se stalo na mnoha místech cennější jako zdroj náhradních dílů než svou

⁷⁹ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 89-90.

⁸⁰ tamtéž, s. 86.

inteligencí a pracovitostí.⁸¹

Co je hlavní příčinou a silou obchodování s lidmi? Odpověď dává M. Naím.⁸² Je to základní lidská touha – nalézt pro sebe a svoje děti lepší život. Ekonomové a sociologové dospěli k závěru, že migraci nepohání absolutní strádání nebo bída, ale relativní strádání. Je to vidina odměny pro ty, kteří vytrvají, kdo vše zvládne a navzdory utrpení začne posílat peníze domů.

Přes veškeré úsilí států k zabránění nebo omezení aktivit nelegálního obchodu se však z důvodu jeho globální povahy nedá v nejbližší době očekávat nějaké významné řešení této problematiky.

⁸¹ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 154.

⁸² NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. Praha : Vyšehrad, 2008. s. 103., podle Stark, O, a Taylor, E, Migration Incentives, Migration Types: The Role of Relative Deprivation, *Ekonomi Journal* 101, vydání 408, (1991), s.1163-1178.

8 OBRANA PROTI TERORISMU, BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE

Terorismus, přestože má dlouhou historii, nebyl až do začátku devadesátých let minulého století považován za hrozbu, která by mohla významně ovlivňovat mezinárodní stabilitu a bezpečnost států. Terorismus byl, jak na národní úrovni tak také v mezinárodním pojetí, chápán jako společensky mimořádně závažný jev, ale přesto jako kriminalita, která nemá zásadní význam pro ohrožení bezpečnosti. Tento postoj se změnil až po ukončení studené války a rozpadu bipolárního světa. Možnost vzniku nového globálního válečného konfliktu byla minimální, do popředí zájmu se dostávaly konflikty národnostního a lokálního charakteru. Současně s tím ale začalo docházet k dynamickému rozvoji nestátních teroristických a zločineckých organizací, které mají schopnost operovat v mezinárodním měřítku. Odpověď na otázku, proč došlo po ukončení studené války k tak razantnímu nárůstu teroristické činnosti, byla již částečně zodpovězena v minulých kapitolách. Pominu-li skutečnost, že terorismus je i lukrativní byznys, je za hlavní příčinu současného terorismu považován proces nespravedlivé globalizace a jako jednoznačný viník je chápána mezinárodní politika USA a jejich spojenců. USA se však ocitly v dvojaké roli. Jako stát, na který je páčáno nejvíce teroristických útoků, ale i stát, který se po 11. září 2001 postavil do čela mezinárodního boje proti terorismu.

Účinný boj proti terorismu je závislý na mnoha faktorech, především v hledání, prosazování a zavádění nových nástrojů orientovaných do oblasti prevence. D. Řehák⁸³ rozlišuje tři základní nástroje: legislativu, konvence a akční plány. Legislativa tvoří právní rámec závazný vždy jen pro stát, ve kterém byl vypracován a schválen. Nejznámějšími dokumenty v této oblasti jsou protiteroristické zákony přijaté v některých zemích po útocích z roku 2001, např. americký Patriot Act. Jejich znění vždy individuální, vytváří podmínky pro účinné stíhání osob podezřelých z terorismu.

Konvence nejsou na rozdíl od právních norem závazné, postrádají ideologické zdůvodnění a sankce za jejich porušení, jejich ratifikace je dobrovolná. Konvencemi se zabývají různé mezinárodní organizace a sdružení a směřují do oblasti financování terorismu a dále postihují aktivity, v nichž je terorismus propojen s organizovaným zločinem.

⁸³ ŘEHÁK, D. et al. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2008, s. 110.

Posledním nástrojem jsou akční plány. Tyto plány jsou součástí každého významnějšího subjektu, který se zabývá bezpečnostní problematikou. Jedná se o národní ministerstva obrany, ministerstva vnitra, zpravodajské služby, ale i mezinárodní organizace. Akční plány jsou pravidelně aktualizovány.

J. Eichler⁸⁴ vyhodnocuje v rámci obrany proti terorismu dva základní přístupy, z nichž každý má své přednosti a úskalí. Prvním je válka proti terorismu, druhým je boj nebo kampaň proti němu. Oba přístupy se mohou navzájem doplňovat, ale zároveň jsou mezi nimi výrazné rozdíly.

8.1 VÁLKA PROTI TERORISMU

Válku proti terorismu můžeme definovat jako soubor vojenských, politických, právních a náboženských akcí, které začaly být uplatňovány po teroristických útocích na USA v září 2001. Bývalý americký G. W. Bush označil tento útok za vojenský akt proti Spojeným státům, ohrožení národní bezpečnosti a jako odpověď vyhlásil „válku proti terorismu“ s cílem zabránit a čelit teroristickým hrozbám od organizací jako al-Káida a podobným. Hlavní důraz byl kladen na vojenskou sílu USA, nejmodernější armádu světa, která by měla být schopna rychle a účinně likvidovat určené cíle. Tato koncepce byla postupně přijata všemi spojenci USA i když s určitými výhradami. Synonymem války proti terorismu se stala invaze USA a jejich koaličních spojenců do Afghánistánu v roce 2001 a následně v roce 2003 do Iráku.

Afghánistán byl na konci 20. století až na malé výjimky ovládnut fundamentalistickým náboženským hnutím Taliban, které umožnilo vybudovat na svém území hlavní základnu mezinárodního terorismu. Cílem vojenské operace koaličních vojsk, nazvané *Operace Trvalá svoboda* je eliminace teroristů a jejich podporovatelů na území Afghánistánu a probíhá s oficiálním souhlasem afghánské vlády a v souladu s příslušnými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN, především rezoluce č.1368/2001, 1373/2001 a 1378/2001. Této akce se pod mezinárodním vedením zúčastňují i speciální jednotky Armády České republiky.

Druhým hlavním dějištěm války proti terorismu se stal Irák, v minulosti spojenec USA. Zde byla jako oficiální záminka *Operace Irácká svoboda* prezentována podpora terorismu od tehdejší vládnoucí garnitury Saddáma Husajna a její snaha o vývoj zbraní hromadného ničení. Po jednoznačném a rychlém spojeneckém vítězství mělo dojít k nastolení demokratických změn, okupace Iráku se však změnila na vleklou

⁸⁴ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009. s. 198.

asymetrickou válku, na kterou nebyla koaliční vojska připravena. Irák se stal pro teroristy výcvikovým prostorem. Americká administrativa byla nucena nepřímo přiznat, že invaze do Iráku byla založena na úmyslné lži, že Irák neměl nic společného s útoky ze září roku 2001 a také nevlastnil zbraně hromadného ničení. Tato skutečnost vedla v mezinárodním měřítku k velkým výhradám a kritickému hodnocení zahraniční politiky USA a k postupné ztrátě podpory. I přes tento negativní vývoj americká administrativa ospravedlňuje invazi do Iráku jako nutnou z důvodu šíření svobody demokracie ve světě.

Války v Afghánistánu i Iráku vedly sice ve svém důsledku k nastolení vlád zvolených při svobodných volbách, ale v žádném případě nepřinesly uklidnění vnitropolitické situace, nastolení ekonomické stability a už vůbec ne likvidaci terorismu. Opak je pravdou. J.Eichler⁸⁵ hodnotí válku proti terorismu jako velmi kontroverzní. Hlavní vojenské údery byly sice dobře naplánované, řízené i provedené, ale ze strategického hlediska byly chybou. Na válku vedenou v samém centru islámu globální terorismus odpověděl dalšími útoky (Madrid, Londýn). Tato válka nabídla terorismu nové zdůvodnění a ospravedlnění své ideologie a umocnila protiamerické smýšlení v muslimském světě. Velkou mírou přispěla k obecnému hodnocení, že zničení terorismu válkou je nemožné.

8.2 BOJ PROTI TERORISMU

Tento přístup je založen na dlouhodobém působení na základnu terorismu především na principu nevojenských prostředků. Jedná se o prostředky politické, diplomatické, ekonomické, sociální a ideové. Cílem je dokázat v muslimském světě, že boj proti terorismu není bojem protiislámským. Hlavní důraz je kladen na preventivní působení a odstraňování negativních jevů, kterými teroristé zdůvodňují své útoky a získávají podporu muslimů.⁸⁶

Největší důraz je kladen na politický a diplomatický přístup. Zde je nutné vycházet ze základní podstaty terorismu a to, že je záměrně připravovaným a politicky motivovaným násilím. Proto musí být politicky a diplomaticky vyřešeny konflikty v Afghánistánu, Iráku, ale především konflikt izraelsko-palestinský, který se line celými novodobými dějinami terorismu a je oběma stranami chápán jako nespravedlivý.

⁸⁵ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009. s. 198-200.

⁸⁶ tamtéž, s. 203.

Dalším předpokladem podle Eichlera je nutná změna v zemích, které jsou sice strategickými spojenci USA na Dálném a Středním východě, ale současně proti terorismu nebojují a tolerují ho. Jedná se o Saudskou Arábii, Pákistán a Egypt, které umožňují být ideovými základnami terorismu. Je nutné také ustoupit od strategie tzv. vnucování demokracie zvenčí, především pod hrozbou použití vojenské síly. Politický boj musí být veden tak, aby dokázal přesvědčit veřejnost, že respektuje právní rámec.

Z ideového hlediska je cílem přesvědčit muslimy, že terorismus není východisko z jejich dlouhodobých problémů a že nelze touto metodou prosazovat požadavky a zájmy muslimského světa.

Z ekonomického a sociálního hlediska je nutné pokračovat v pomoci rozvojovým zemím v odstraňování chudoby, hladu a zvyšování životní úrovně – toto jsou velmi často využívané argumenty pro získávání podpory terorismu nejen v muslimských zemích. Dlouhodobým cílem musí být nastolení skutečného partnerství mezi bohatými a chudými zeměmi, oddlužování nejchudších zemí, otevření trhů ve vyspělých zemích a zvyšování investic v nejchudších oblastech světa. Velmi důležitým aspektem boje proti terorismu je zabránění jeho financování. Vzhledem ke způsobu financování terorismu popsané v kapitole č. 5 této práce však považuji toto za prakticky nemožné. V tomto směru je nutné pokračovat ve vytváření národních i mezinárodně účinných nástrojů k odhalování finančních prostředků určených terorismu, zabránění legalizace výnosů z trestné činnosti, které mohou být terorismem použity např. praním špinavých peněz, monitoringu charitativních organizací a účelově vytvářených sdružení včetně států podporujících terorismus. Důležitou rovínou tohoto boje je nutná spolupráce bezpečnostních složek států: policejních, vojenských, zpravodajských i tajných špionážních služeb, expertních výzkumných týmů a protiteroristických jednotek. Vyhodnocování získaných informací musí být důsledné a nemělo by znovu vést k chybám a především k podcenění situace, která umožnila teroristický útok v září roku 2001.⁸⁷

8.3 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE

Smyslem a formulováním bezpečnostních strategií je vyhodnocení preventivních politických, vojenských, právních, finančních a ostatních opatření boje proti terorismu. Dlouhodobý charakter boje proti terorismu vyžaduje schvalovat a následně také využívat strategické postupy, která tato opatření definují.

⁸⁷ CLARKE, R. A. *Strategie války proti terorismu*. Praha : Alfa Publishing, 2005, s.11-12.

Problematikou účinných bezpečnostních strategií se začaly po září 2001 zabývat na národní úrovni téměř všechny demokratické státy světa, Evropská unie a také mezinárodní organizace v čele s OSN. Pro mezinárodní vývoj se staly dominantními strategie USA, Evropské unie a Organizace spojených národů.

V září 2002⁸⁸ byla představena nová *Národní bezpečnostní strategie USA 2002* (dále jen NBS 2002). Jedná se o dokument, který navazuje na dřívější NBS. Určuje principy bezpečnostní a obranné politiky USA po teroristických útocích ze září 2001, které jsou jejím hlavním referenčním bodem. Definuje hlavní bezpečnostní hrozby: terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, mezinárodní konflikty a tzv. „darebácké státy“. Tento dokument byl zaměřen jak na americkou veřejnost, tak i na okolní svět, jako demonstrace odhodlání USA použít sílu při obraně svých národních zájmů doma i kdekoliv ve světě včetně možnosti užití preemptivního útoku jako základu oprávněné sebeobrany. Posiluje ochranu území USA, důraz klade na modernizaci ozbrojených sil s cílem udržení americké vojenské nadvlády nad zbytkem světa. Podle NBS 2002 se mají USA v zájmu národní bezpečnosti také méně spoléhat na mezinárodní organizace včetně NATO, mezinárodní spolupráce je přípustná pouze na úrovni boje proti terorismu. Z této politiky vychází i hlavní myšlenka NBS 2002 – možnost provedení násilné změny režimů tzv. darebáckých států, kde mohou teroristé volně operovat nebo spolupracovat s místními vládami. V roce 2006 došlo k částečné revizi NBS 2002. Dokument *Národní bezpečnostní strategie USA 2006* již není přelomový, pouze upravuje některé pasáže NBS 2002, především větším důrazem na demokracii, činnost institucí uvnitř i vně státu a konkrétněji identifikuje geopoliticky problematické regiony světa. Hlavní změnou oproti NBS 2002 je však ústup od pojmu „válka proti terorismu“ ve smyslu vojenského zásahu na úroveň války ideové. V USA byly dále schváleny i některé dílčí, funkčně zaměřené strategie, např. *Národní strategie pro potírání terorismu 2003*, *Národní strategie vnitřní bezpečnosti 2002*, *Národní strategie pro boj se zbraněmi hromadného ničení 2002*. V rámci Evropské unie spadá bezpečnostní strategie pod tzv. II. pilíř, jehož součástí je i Evropská bezpečnostní a obranná politika. Základním strategickým dokumentem je *Evropská bezpečnostní strategie* (dále jen EBS) z roku 2003, která má oficiální název *Bezpečná Evropa v lepším světě. Evropská bezpečnostní strategie*. Tento dokument se poprvé v historii Evropy společně vyjadřuje k základním otázkám evropské bezpečnosti a identifikuje základní hrozby: terorismus,

⁸⁸ KHOL, R. *Nová Národní bezpečnostní strategie USA* [online]. Ústav mezinárodních vztahů Praha. 2. 3. 2004 [cit.2010-02-10]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/public/e2/e1/8f/14360_14945_RB_15_12_03.doc>.

proliferace zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, nefunkční státy a organizovaný zločin, navrhuje způsoby, jak těmto hrozbám společně čelit. Na rozdíl od americké strategie NBS však tyto hrozby neidentifikuje jako čistě vojenské, kterým je nutno čelit pouze vojenskou silou. Klade důraz na kombinaci různých nástrojů při odvracení hrozby, především na politické a diplomatické řešení konfliktů, ekonomické působení a řádné vyhodnocování situace. I přes řadu rozdílů od NBS se EBS nereprezentuje jako protiváha, nýbrž jako strategický spojenec, který má stejné priority, ale odlišné způsoby pro jejich dosahování.⁸⁹ Po teroristických útocích v Londýně byla v listopadu 2005 přijata Radou evropské unie v oblasti boje proti terorismu *Strategie EU pro boj proti terorismu*, následně v roce 2006 její integrální součást *Akční plán EU pro boj s terorismem*. Tento dokument předkládá strategický závazek EU: celosvětově bojovat proti terorismu a současně dodržovat lidská práva, učinit Evropu bezpečnější, umožnit jejím občanům žít v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (14469/4/05 REV 4). Dokument je koncipován do čtyř následujících pilířů, které mají představovat odpovídající reakci na všechny aspekty terorismu:⁹⁰

- předcházet,
- chránit,
- pronásledovat,
- reagovat.

Tyto dokumenty se staly základem pro nový legislativní vývoj Evropské unie a přijímání nových opatření proti hrozbě terorismu. Organizace spojených národů, se stejně jako Evropská unie, zaměřuje na dlouhodobé působení proti základním ekonomickým a politickým příčinám současného terorismu. Hlavní důraz klade na preventivní přístup a v žádné ze svých rezolucí se nevyslovila pro preemptivní strategii. Po útocích na USA Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluci č. 1373, ve které zavazuje všechny členské státy obvinít ze zločinu státy či jednotlivce podporující teroristické aktivity či odeprít finanční pomoc a azyl teroristům. V září 2006 byla na 61. Valném shromáždění OSN schválena *Globální protiteroristická strategie*. Tento dokument je prakticky v historii první který schválilo všech 192 členských států OSN a odsouhlasilo společný strategický přístup v boji proti terorismu a rozhodlo učinit praktické kroky

⁸⁹ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha : Portál, 2009. s. 207.

⁹⁰ RADA EVROPSKÉ UNIE. *Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu* [online]. 4. 12. 2005 [cit.2010-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/05/st14/st14469-re04.cs05.pdf>>.

k zamezení a potírání terorismu. Hlavní problém, a to definici terorismu neobsahuje, ale přináší konkrétní body, které jsou v boji pokrokem. K nim se řadí především závazek předcházet biologickému terorismu, přijmout opatření k boji proti terorismu na internetu, potírat falšování cestovních dokladů.

V České republice je hlavním strategickým dokumentem Národní akční plán boje proti terorismu.⁹¹ Tento dokument byl přijat usnesením vlády č.361 v dubnu roku 2003 a je pravidelně aktualizován (v současnosti platí Aktualizované znění pro léta 2007-2009). Stanoví základní principy boje proti terorismu v České republice jako vzájemně propojený soubor opatření. Je zaměřen na čtyři základní oblasti:

- zlepšení komunikace a spolupráce mezi subjekty zapojenými do boje proti terorismu a zkvalitňování podmínek pro výkon jejich činnosti,
- ochranu obyvatelstva, kritické infrastruktury a životního prostředí,
- prevenci vzniku uzavřených přistěhovaleckých komunit a radikalizace jejich členů,
- zahraničně-politické směřování ČR v oblasti boje proti terorismu.

Národní akční plán boje proti terorismu je nejkomplexnější dokument, který prozatím v České republice vznikl a je plně srovnatelný s národními akčními plány jiných zemí.

⁹¹ ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY - MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Národní akční plán boje proti terorismu aktualizované znění pro léta 2007-2009* [online]. Praha : 8. č. 2008 [cit.2010-03-19]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/nap_2007_cze4313.pdf>.

9 MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ ASPEKTY BOJE PROTI TERORISMU

Jak bylo již několikrát zmíněno, rozhodující faktor pro vytváření všech podmínek existence současného mezinárodního terorismu je proces globalizace. Globalizace vyvolává technologické, společenské i kulturní změny na celém světě, ne ve všech oblastech je však chápána jako přínos. Globalizace přináší nejen pozitivní prvky charakterizované mohutným rozmachem celosvětové ekonomiky, ale vytváří tím i podmínky vzájemné ekonomické závislosti. Vytváří však i podmínky pro propojování a spolupráci teroristických organizací. Tato spolupráce teroristům umožňuje využívat stále dokonalejší technické vybavení, finanční zdroje, komunikační prostředky a neomezené možnosti propojení na struktury organizovaného zločinu. Proto je nutné neustále posilovat mezinárodní spolupráci, vytvářet účinné národní i mezinárodní nástroje prevence, koordinovat mezinárodní úsilí a transformovat ho do právně účinných opatření – globalizovat spolupráci v boji proti terorismu. Spolupráce na nejvyšší mezinárodní úrovni je logické, jediné možné řešení situace, která je stále více vnímána jako závažná bezpečnostní hrozba.

Snaha o vytvoření mezinárodních právních norem, ve kterých by byla smluvně zajištěna mezinárodní spolupráce, bezpečnost a zajištění míru je datována již do 20. let minulého století se vznikem Společnosti národů. Do období mezi světovými válkami se řadí první pokusy o vymezení terorismu. V roce 1937 Společnost národů v rámci boje proti terorismu navrhla dvě konvence. Vzhledem k vyhocené mezinárodněpolitické situaci však tyto konvence přijalo jen 13 států.⁹²

Přestože se ve světě bojem proti terorismu zabývá mnoho různých univerzálních organizací, nejdůležitější mezinárodněprávní dohody a dokumenty byly přijaty nadnárodními organizacemi a organizacemi na regionální úrovni - Organizací spojených národů, Radou Evropy, Evropskou unií, Jihoasijským sdružením pro oblastní spolupráci SAARC, Organizací amerických států (OAS), Ligou arabských států (LAS), Organizací islámské konference (OIK), Organizací africké jednoty (OAJ) a její nástupkyní Africkou unií a nejmladší regionální organizací Společenstvím nezávislých států (SNS). Z univerzálních organizací je to především Organizace severoatlantické smlouvy (NATO) a Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE).

⁹² ŘEHÁK, D. et al. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2008, s. 92.

9.1 SMLUVNÍ INSTRUMENTY BOJE PROTI TERORISMU NA UNIVERZÁLNÍ ÚROVNI

Na univerzální úrovni bylo doposud uzavřeno 13 mnohostranných úmluv upravujících různé aspekty terorismu a opatření k jejich předcházení a potlačování. Tyto úmluvy tvoří základní rámec pro spolupráci států v boji proti terorismu a jsou rozděleny do pěti skupin:⁹³

9.1.1 Smlouvy zajišťující bezpečnost civilního letectví a námořní plavby

První skupinu představují smlouvy určené především k zajištění bezpečnosti mezinárodní letecké a lodní dopravy.

- *Úmluva o trestných a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel (tzv. Tokijská úmluva, 1963), první úmluvou proti terorismu.*

První mezinárodní úmluva proti terorismu, vztahuje se na bezpečnost letového provozu a přijímání bezpečnostních opatření za letu.

- *Úmluva o potlačování protiprávního zmocnění se letadel (Haagská úmluva, 1970)*

Za nezákonné považuje násilné činy, hrozby násilí nebo vyhrožování na palubě letadla s cílem zmocnit se kontroly nad řízením.

- *Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví (Montrealská úmluva, 1971)*

Navazuje na Haagskou úmluvu a specifikuje sabotáže s použitím výbušnin v leteckém provozu.

- *Protokol o potlačování protiprávních činů násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu letectví (1988)*

Rozšiřuje platnost Montrealské úmluvy o teroristické činy na mezinárodních civilních letištích.

- *Protokol o potlačování nezákonných činů proti bezpečnosti pevně ukotvených plošin v pevninské mělčině (Řím, 1988)*

Vztahuje se na teroristické činy na pevných plošinách mimo pobřeží, je orientován na ochranu plošin pro těžbu ropy pod mořským dnem.

⁹³ Šturma, P. et al. Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu. Praha, C.H.Beck, 2003, s. 14-15.

- *Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby (Řím, 1988)*

Vztahuje se na teroristické činy na námořních plavidlech a vytváří právní režim pro řešení zločinů proti námořní plavbě. Tato úmluva je analogická režimu pro civilní letectví.

9.1.2 Smlouvy zaměřené na ochranu specifické, mezinárodně chráněné kategorie osob

- *Úmluva o zabránění a trestání trestních činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců (Newyorská úmluva, 1973)*

Definuje pojem mezinárodně chráněných osob (hlavy států, ministři zahraničních věcí a oficiální představitelé států a mezinárodních organizací), které požívají ochranu podle mezinárodního práva a požaduje kriminalizaci a potrestání útoků proti nim. Do této kategorie jsou zahrnuty vraždy, únosy, útoky proti svobodě nebo samotné hrozby tyto činy spáchat nebo se na nich podílet.

- *Úmluva o bezpečnosti pracovníků OSN a přidruženého personálu (1973)*
Specifikuje nebezpečí, represivní a preventivní opatření pro civilní pracovníky a příslušníky mírových sil OSN.

9.1.3 Smlouvy postihující konkrétní projev terorismu spočívající v braní rukojmí

- *Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (New York, 1979)*

Braní rukojmí je velmi rozšířenou metodou terorismu, která neměla upraven mezinárodně platný postih. Stanoví, že každý kdo zajme, drží nebo hrozí zabitím jiné osobě s cílem nátlaku na osobu třetí, se dopouští zločinu.

9.1.4 Smlouvy o kontrole a eliminaci prostředků zneužívaných při teroristických činech

- *Úmluva o fyzické ochraně jaderných materiálů (Vídeň, 1979)*

Tato smlouva je doplňkem k Smlouvě o nešíření jaderných zbraní z roku 1968. Bývá často uváděna v kontextu mezinárodněprávní úpravy mírového využívání jaderné energie. Za nezákonnou činnost považuje držení, transfer, krádež, použití nebo hrozbu použití jaderného materiálu.

- *Úmluva o označování plastických trhavin pro účely jejich identifikace (1991)*
Jejím úkolem je omezení použití neznačkových plastických trhavin a zavedení jejich povinného chemického značení.

9.1.5 Obecněji koncipované protiteroristické smlouvy

- *Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (1997)*

Upravuje právní rámec pro mezinárodní spolupráci při vyšetřování, stíhání a extradici osob, které se podílejí na teroristických bombových útocích. Specifikuje trestné činy související s bombovými útoky.

- *Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (1999)*

Zavazuje smluvní strany k činnosti vedoucí k prevenci a potlačování přímého i nepřímého financování terorismu. Úmluva zavedla nový trestný čin financování terorismu a současně udává moderní definici terorismu.

- *Mezinárodní úmluva o potlačování jaderného terorismu (2005)*

Tato úmluva posiluje mezinárodní spolupráci na poli prevence jaderného terorismu a stíhání a trestání osob na něm zúčastněných.

9.2 REGIONÁLNÍ INICIATIVY V BOJI PROTI TERORISMU

Spolupráce států v boji proti terorismu probíhá také v rámci jednotlivých regionálních organizací, které sdružují státy určitého kontinentu, subkontinentu nebo jsou založeny na společném náboženství, kultuře a jazyku. Jejich vznik je datován do období po druhé světové válce s původním zaměřením na otázky politické, hospodářské a bezpečnostní. Z důvodu postupného nárůstu teroristických aktivit na mezinárodní úrovni se sféra činnosti těchto sdružení rozšířila i na boj proti terorismu.

9.2.1 Rada Evropy

Rada Evropy je z regionálních organizací neaktivnější v boji proti terorismu. Mezi její členy patří téměř všechny evropské státy. Rada Evropy je nejstarší politickou organizací na evropském kontinentu. K hlavním cílům Rady Evropy patří ochrana lidských práv, parlamentní demokracie a zákonnosti. Bojem proti terorismu se začala zabývat po útocích palestinských teroristů na mnichovské olympiádě v roce 1972.

- *Evropská úmluva o potlačování terorismu (tzv. Evropská úmluva, Štrasburg, 1977)*

Po úmluvě OAS je druhá nejstarší regionální úmluva proti terorismu.

Definuje, které trestné činy lze považovat za politické trestné činy, upravuje způsoby vydávání osob podezřelých z terorismu. Předpokládá vzájemnou výměnu informací a právní pomoc týkající se těchto trestných činů. Jejím závažným nedostatkem však bylo to, že komplexně nevymezila pojem teroristický čin, nezabývala se podstatou terorismu. Přestože tato úmluva představovala velký pokrok v boji proti terorismu, září 2001 ukázalo řadu jejích nedostatků. Tyto nedostatky měla odstranit nově vytvořená skupina GMT.

- *Multidisciplinární skupina pro mezinárodní protiteroristickou akci, GMT (2001)*

Tato pracovní skupina měla identifikovat nedostatky v systému boje Rady Evropy s terorismem zejména ve vztahu k jeho globální povaze. Její pracovní týmy identifikovaly nedostatky v oblasti boje proti terorismu, které byly zapracovány jako *Doplňkový protokol do Evropské úmluvy o potlačování terorismu (2002)*.

9.2.2 Organizace amerických států (OAS)

Hlavní regionální organizace amerického kontinentu, sdružuje státy Latinské Ameriky, USA a Kanady.

- *Úmluva OAS o předcházení a trestání teroristických činů, které mají podobu trestných činů proti osobám, případně s těmito činy souvisejícího vydírání, a vyvolávají mezinárodní důsledky (v platnosti od 1973)*

Jedná se o nejstarší úmluvu zaměřenou na boj s terorismem. Týká se však jen osob, kterým je stát podle mezinárodního práva povinen poskytnout zvláštní ochranu. V roce 2002 byla přijata nová *Mezinárodní úmluva proti terorismu*.

9.2.3 Jihoasijské sdružení pro oblastní spolupráci SAARC

Sdružuje státy jižní Asie.

- *Regionální úmluva SAARC o potlačování terorismu (1985)*

Stručná úmluva, obsahuje základní ustanovení tohoto typu dokumentů a dvoudílnou definici terorismu.

9.2.4 Liga arabských států (LAS)

Sdružuje státy severní Afriky a Předního východu, převážně s arabským obyvatelstvem.

- *Arabská úmluva o potlačování terorismu (1998)*

Charakterizuje terorismus jako jev, zabývá se konkrétními opatřeními vzájemné spolupráce v boji proti terorismu, definuje národněosvobozenecký boj a státem podporovaný terorismus. Tato úmluva má řadu kritiků, neboť neochraňuje lidská práva a může jí být zneužito v boji proti politické opozici.

9.2.5 Organizace islámské konference (OIK)

Sdružuje přibližně padesát států Asie a Afriky s muslimským obyvatelstvem. Text přijatých dokumentů je obdobný Arabské úmluvě.

- *Kodex boje s mezinárodním terorismem (1994)*
- *Úmluva organizace islámské konference o boji proti mezinárodnímu terorismu (1999)*

9.2.6 Společenství nezávislých států (SNS)

Nejmladší regionální organizace světa, vznikla v roce 1991 po rozpadu SSSR. Následně se většina nových republik zavázala společně postupovat proti terorismu.

- *Smlouva o spolupráci členských států SNS v boji s terorismem (1999)*
- *Program členských států SNS pro boj s mezinárodním terorismem jinými projevy extremismu na období do roku 2003 (2000)*

9.2.7 Organizace africké jednoty (OAJ) – Africká unie

Hlavní regionální organizace na africkém kontinentě.

- *Úmluva OAJ o předcházení a potlačování terorismu (1999)*

9.2.8 Evropská unie (EU)

Bojem proti terorismu se začaly společně zabývat státy Evropy v rámci Evropského společenství již v 80. letech minulého století vytvořením skupiny *TREVI* (1975), která představovala nástroj pro výměnu zpravodajských a policejních informací. Po ratifikaci Maastrichtské smlouvy a vzniku Evropské unie v roce 1993 se boj proti terorismu stal jednou z priorit EU, deklarovanou již v této smlouvě jako jeden z hlavních úkolů. Po útocích v Madridu (2004) a Londýně (2005) se tato agenda stala jedním z hlavních úkolů EU. V rámci EU se bojem proti terorismu zabývá pět institucí:

- Evropská rada, která sdružuje hlavy států nebo předsedy vlád členských zemí EU. Hlavním dokumentem, jako reakci na září 2001, je *Akční plán boje proti*

terorismu (2001) a Rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu (2002) (viz kapitola 8.3).

- Rada Evropské unie, reprezentuje členské státy, má rozsáhlé zákonodárné a výkonné pravomoci. V rámci Rady EU jsou vytvořeny pro boj s terorismem dvě pracovní skupiny. Nejvýznamnější deklarace přijaté Radou jsou *Deklarace o financování terorismu (1993)* a *Deklarace o terorismu (Deklarace La Gomera, 1995)*. Tato deklarace je jednou z nejvýznamnějších, definuje boj proti terorismu jako prioritní cíl EU, koordinuje postup policejní a soudní spolupráce. Další významné dokumenty přijaté Radou EU po září 2001 jsou *Rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu (2002)*, *Evropská bezpečnostní strategie (2003)*, *Deklarace Rady EU proti terorismu (2004)*, *Strategie EU pro boj proti terorismu (2005)*.
- Evropská komise, výkonný orgán v rozhodovacím procesu EU, především integračního. V oblasti boje s terorismem má omezenou pravomoc, komise navrhuje legislativu, strategii a řídí financování projektů pro tento boj.
- Europol – evropský policejní úřad, zřízen v roce 1992 jako nástroj prevence a boje proti organizovanému zločinu. Do oblasti boje s terorismem byl začleněn v roce 1998 a jeho *Protiteroristické taktické uskupení* se má podílet na potírání teroristických a jiných zločineckých aktivit. Poskytuje operační podporu, tvoří vyšetřovací týmy a analytické zprávy a zabývá se problematikou financování terorismu.
- Eurojust – instituce EU pro justiční spolupráci je speciální orgán EU, založený 2002 s úkolem přispívat ke koordinaci národních prokuratur, podporovat trestní vyšetřování a stíhání v případech mezinárodního organizovaného zločinu, včetně terorismu. Úzce spolupracuje s Europolem.

9.2.9 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Původně politický konzultativní proces známý jako Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, završený přijetím Závěrečného aktu v roce 1975. Organizací se stala v roce 1995. V boji proti terorismu působí v rámci OBSE čtyři úřady, z nichž nejdůležitější je Oddělení boje proti terorismu (ATU). Po září 2001 přijala Ministerská rada OBSE *Bukurešťský plán akce boj s terorismem*, který obsahoval nařízení k založení ATU. Hlavním cílem ATU je nacházet nedostatky v protiteroristických postupech členských států a pomoc při ratifikaci a zavádění mezinárodních konvencí

a protokolů OSN. V roce 2003 byla ustanovena *Protiteroristická síť (CTN)*. Jedná se o komunikační kanál, který byl vytvořen pro zesílení systému sdílení protiteroristických informací. Významnými se staly i mezinárodní sympozia na téma sebevražedných útočníků (2005), boj proti užívání internetu k teroristickým účelům (2005) a boj proti podněcování a souvisejícím teroristickým aktivitám (2006).

9.3 ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (OSN)

Hlavním cílem OSN je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, rozvíjení přátelských vztahů mezi národy založené na respektování zásad rovnoprávnosti a práva na sebeurčení, spolupráce při řešení mezinárodních ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních otázek a podpora základních lidských práv. Problematikou terorismu se v rámci OSN zabývá Rada bezpečnosti OSN a Valné shromáždění OSN. Předchůdkyně OSN Společnost národů se začala terorismem zabývat již ve čtyřicátých letech minulého století, avšak se zanedbatelným účinkem. Teprve teroristický útok na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972 znamenal obrat v přístupu. Problematiku řešil tzv. Šestý výbor, který se zabývá právními záležitostmi OSN. Ještě v roce 1972 bylo přijato *Opatření k zabránění mezinárodního terorismu*. Události ze září 2001 představovaly u OSN, tak jako snad u všech organizací zapojených do boje proti terorismu, obrat v náhledu na tuto problematiku. Ještě v roce 2001 byla přijata Rezoluce rady bezpečnosti OSN č. 373 k boji proti mezinárodnímu terorismu, která zavazuje členské státy k tomu, že obviní ze zločinu státy nebo jednotlivce podporující teroristické aktivity a odeprou finanční pomoc a azyl teroristům. Současně byl vytvořen v rámci OSN *Protiteroristický výbor*, který řeší zvýšení obranyschopnosti členských států. V roce 2004 bylo na základě rezoluce RB OSN č. 1535 vytvořeno *Výkonné ředitelství protiteroristického výboru* s úkolem poskytovat Protiteroristickému výboru odborné rady obsažené v rezoluci č. 1373. V roce 2006 bylo vydáno a přijato VS OSN *Doporučení pro globální protiteroristickou strategii*, které je zaměřeno na prostředky užívané k teroristickým útokům, jeho financování, zamezení a definování lidských práv v kontextu s terorismem. V roce 2006 byla schválena *Globální protiteroristická strategie*, jako společný strategický postup proti hrozbě terorismu (viz kap. 8.3 Bezpečnostní strategie). Mezi základní pilíře této strategie patří: zrazovat nespokojené skupiny od toho, aby využívaly teroristických aktivit k dosažení svých cílů, zabránit teroristům v přístupu k prostředkům, které jim umožní provést útoky, odstrašovat státy od podpory terorismu, rozvíjet kapacity států pro prevenci terorismu, bránit lidská práva v boji proti teroru.

9.4 OSTATNÍ MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

Spolupráce v boji proti mezinárodnímu terorismu je zakotvena i v činnosti mnoha dalších mezinárodních i národních subjektů. Jako nejvýznamnější bych vyjmenovala Organizaci severoatlantické smlouvy (NATO), Mezinárodní organizaci kriminální policie – INTERPOL, Pracovní policejní skupinu pro terorismus (PWGT), státy G8, Mezinárodní agenturu pro atomovou energii (MAAE).

ZÁVĚR

Na úvod této poslední části bakalářské práce musím zodpovědně konstatovat, že má představa o tom, že po jejím dopsání budu schopna jednoznačně odpovědět na mnoho otázek souvisejících s terorismem byla zcela mylná. Současný terorismus je tak široká problematika, která zasahuje téměř do všech sfér života společnosti i jednotlivce, že ho lze vyhodnotit nebo popsat na těchto několika stránkách samozřejmě pouze jen okrajově.

Co je to vlastně terorismus? Lze terorismus jednoduše charakterizovat? Pokud chceme odpovědět na tyto otázky, bylo by nejprve nutné nalézt definici a přesné vymezení tohoto pojmu. Přes desítky let trvajících úsilí se však mezinárodně akceptovatelnou definici nalézt nepodařilo a neexistuje ani jednoznačný výklad tohoto pojmu. Mezinárodní organizace, politici, odborná veřejnost, média i sami teroristé, všechny tyto subjekty používají své definice, které jsou však vždy poplatné politickému postoji jeho autorů. Již v roce 2005 bývalý generální tajemník OSN Kofi Annan zdůraznil nutnost překonání zdlouhavých jednání o definici terorismu, protože ta podkopávají morální autoritu této organizace. Politický postoj je patrný jak v přístupu mezinárodních organizací, které by měly být hlavními garanty boje proti terorismu, tak také národních legislativ. Dle mého názoru by snaha o jednotnou, globální definici terorismu měla být nahrazena účinnějším vymezením teroristických činů v právním řádu jednotlivých zemí, především v právu trestním. Každá země, která alespoň částečně uznává principy demokracie, musí v současnosti realizovat opatření proti terorismu a to především v rovině trestního práva.

Terorismus má prvky politického, vojenského i kriminálního charakteru a je ho nutno posuzovat nejen z hlediska subjektu, který výklad provádí, ale i z hlediska historického období a důvodu, proč byl použit.

Pokud připustíme, že terorismus jako jev má politické prvky, měla by se najít cesta k vyjednávání s ním? Určitě ne, terorismus není politická strana, jedná se o extrémistické hnutí nebo nelegální skupiny, pro které je politický terorismus nástrojem k dosažení svých politických nebo mocenských cílů. Nelze však opomenout případy, kdy původně především povstalecké hnutí identifikované jako teroristické se stalo hnutím politickým a tím i partnerem pro vyjednávání.

Lze vést válku proti terorismu ve všeobecně chápaném významu tohoto slova? Také ne, terorismus není stát nebo armáda, která vede ozbrojený boj proti druhému státu nebo jejich skupině. Vede boj vojenskými prostředky, ale nerespektuje vojenské normy

a konvence a nejde o otevřený boj o moc. Hlavní paradox této války s terorismem je, že vedeme boj s nepřítelem, kterého nedokážeme ani definovat a jen obecně identifikovat.

Válku s terorismem symbolizují především USA. Bývalý americký prezident G. W. Bush, americký tzv. Vlastenecký zákon (Patriot Act), Národní bezpečnostní strategie USA a především invaze do Afghánistánu a Iráku. Právě obě tyto operace však odhalily odvrácenou tvář války s terorismem. Z předem jasně vyhrané války se stal vleklý asymetrický konflikt s negativním dopadem veřejného mínění především na zahraniční politiku USA. Proč k tomuto obratu došlo? Příčin je několik. Mezinárodní alianční vojska nejsou chápána jako osvobozenecká, ale jako okupační, která vnucují těmto zemím západní životní styl, hodnoty a politické uspořádání. Stále častěji se také hovoří o geopolitickém a ekonomickém hledisku obou operací tzn. jako využití příležitosti po rozpadu bipolárního světa k ovládnutí strategicky významných území. Z mezinárodněpolitického hlediska samozřejmě pod rouškou války proti terorismu. Operace v Afghánistánu, přes souhlasný mandát Rady bezpečnosti OSN, byla pravděpodobně USA dlouhodobě připravována. A Operace Irácká svoboda? Dnes snad již nikdo nepochybuje o tom, že invaze do Iráku byla založena na lži a že bývalý irácký režim byl pro USA více ekonomickou než vojenskou hrozbou. Hlavním důvodem okupace Iráku bylo zajištění kontroly nad zásobami ropy, strategická pozice v oblasti s možností vojenské přítomnosti. Tyto války přinesly sociální i psychologické problémy. Nezlepšily životní úroveň obyvatel ani bezpečnost oblastí. Operace v Iráku také ukázala, že princip preemptivní sebeobrany je z mezinárodního hlediska dlouhodobě nepřijatelný. Posuzovat subjektivně potencionální nebezpečnost jiných států je v rozporu se zásadami mezinárodního práva.

Jaké jsou tedy možnosti boje proti terorismu? Mezinárodní společenství se musí zaměřit především na odstraňování jeho příčin, musí být pochopena motivace a strategie teroristů. Jednou z hlavních nutností je omezení globalizačního tlaku Západu na ostatní svět. Ten je v současnosti chápán a prezentován jako největší hrozba především muslimského světa. Globalizace zatlačila tento svět do krize. Ničí tradiční zvyklosti a způsoby života muslimů a nahrazuje je ekonomikou spotřeby. Tento svět také nechápe, že je možné žít na základě zákonů, které vytvořili lidé a ne Bůh. Je také zcela zřejmé, že jedním z hlavních viníků současného terorismu byla špatná imigrační politika Západu, která využívala levnou pracovní sílu přistěhovalců, ale již neřešila začlenění těchto komunit do hostitelské společnosti. Ty pak své sebeurčení hledají pouze v jediné možnosti - násilí.

Důležitým úkolem pro mezinárodní společenství je zabránění financování terorismu a jeho propojování s organizovaným zločinem. Vzhledem k současnému ekonomickému propojení světa však tento boj považují za téměř nemožný. Zapojení teroristických organizací a organizovaného zločinu do nelegálního obchodu umožňuje i zapojení do globálního ekonomického systému. Tím jsou vytvářeny podmínky pro možnost financování, kterým jde jen velmi těžko zabránit. Globalizace umožnila, aby se ekonomika teroristů stala součástí té legální.

Boj proti terorismu přináší i některé problematické aspekty. Jedná se především o možnosti jeho zneužití jako důvodu k porušování základních lidských práv a svobod. Posouzení únosnosti omezování osobní svobody na úkor bezpečnosti je a i v budoucnu bude jeden z nejdůležitějších úkolů národních legislativ.

Globalizace přivedla euroatlantickou společnost do přímé konfrontace se světem islámu nebo jinými kulturami, na kterou nebyla připravena. To vytvořilo vzájemné trauma, které se bude jen velmi těžko eliminovat. Naše civilizace nebyla připravena na sebevražedné útoky nebo náboženský radikalismus. Nebyla připravena na tisíce nevinných obětí, jejichž jediným smyslem bylo psychologické nebo politické využití. Nebyla připravena na to, že teroristický útok může za určitých podmínek překonat každou obranu.

Pozitivní výsledky boje proti terorismu může přinést pouze spolupráce mezi státy, mezinárodními i národními organizacemi. Hlavním cílem musí být odstranění jeho příčin, tzn. vytvoření stabilizovaných a prosperujících společností ve všech problematických oblastech. Tato snaha však bude pravděpodobně pouze utopie. Vývoj terorismu ukazuje nutnost budování účinného globálního systému boje proti němu. Ten musí zahrnovat preventivní, represivní, ochranná i záchranná opatření. Mezinárodní společenství musí přistoupit i ke globálnímu řešení ideových, politických, ekonomických a sociálních kořenů terorismu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERARURY

LITERÁRNÍ ZDROJE

1. BONANATE, L. *Mezinárodní terorismus*, překlad Hajný, P., Praha : Columbus, 1997. 190 s. ISBN 80-859228-45-0.
2. BRZYBOHATÝ, M. *Současné vývojové trendy terorismu a vybrané pedagogické problémy výcviku speciálních jednotek*. 1. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 2001, 101 s. ISBN 80-7251-073-8.
3. BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus II*. 1. vydání. Praha : Police History, 1999. 197 s. ISBN 80-902670-4-1.
4. BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. 1. vydání. Praha : Police History, 1999. 141 s. ISBN 80-902670-1-7.
5. CARR, C. *Dějiny terorismu*. Překlad Faktor, V., 1. vydání. Praha : Práh, 2002. 183 s. ISBN 80-7252-063-6.
6. CLARKE, R. A. *Strategie války proti terorismu*. překlad Hrdličková, V. 1. vydání. Praha : Alfa Publishing, 2005. 269 s. ISBN 80-86851-14-1
7. CORTE IBÁÑEZ, L. *Logika terorismu*. překlad Novotná, J., 1. vydání. Praha : Academia, 2009. 321 s. ISBN 978-80-200-1724-6.
8. EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. 1. vydání. Praha : Portál, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7367-540-0.
9. FRIEDMAN, T. *Svět je plochý : stručné dějiny jedenadvacátého století*. překlad Veis, J., 1. vydání. Praha : Academia, 2007. 559 s. ISBN 978-80-200-1530-3.
10. JENÍČEK, V. *Globalizace jako fenomén*. In *Sborník konference Fóra VŠ učitelů Globalizace a globální problémy: univerzální kontext pro studium různých oborů*. Praha : Univerzita Karlova, 2006. s. 41-59. ISBN 80-87076-00-1.
11. HOBSBAWM, E. J. *Globalizace, demokracie a terorismus*. překlad Pejša, P., 1. vydání. Praha : Academia, 2009. 134 s. ISBN 978-80-200-1725-3.
12. CHMELÍK, J., et al. *Zločin bez hranic : vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha : Linde, 2004. 185 s. ISBN 80-7201-480-3.
13. LEHMANNOVÁ, Z., et al. *Aktuální otázky globalizace*. 1. vydání. Praha : Oeconomica, 2003. 407 s. ISBN 80-245-0621-1.

14. LUNDE, P. *Organizovaný zločin : zasvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. překlad. Konečná, E. 1. vydání. Praha : Mladá fronta, 2009. 200 s. ISBN 978-80-204-1997-2
15. MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. 1. vydání. Brno : Centrum strategických studií, 2005, 476 s. ISBN 80-903333-8-9.
16. MENDEL, M. *S puškou a koránem : pojmy a argumenty soudobého islámského fundamentalismu*. 1. vydání. Praha : Orientální ústav Akademie věd České Republiky, 2008. 241 s. ISBN 80-85425-63-5.
17. NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. překlad Mand'ák, J., 1. vydání. Praha : Vyšehrad, 2008. 303 s. ISBN 978-80-7021-866-2.
18. NAPOLEONI, L. *Teror s .r. o. : po stopách finančních zdrojů teroristických sítí*. překlad Martínek, J. 1. vydání. Praha : Metafora, 2007. 518 s. ISBN 978-80-7359-107-6.
19. NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vydání. Praha : Themis, 2003. 407 s. ISBN 80-7312-018-6.
20. ŘEHÁK, D., et al. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2008. 143 s. ISBN 978-80-7278-443-1.
21. ŠTURMA, P., et al. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 362 s. ISBN 80-7179-305-1.
22. WARDE, I. *Cena strachu : finanční boj s terorismem*. překlad Krist, J. 1. vydání. Praha : DEUS, 2009. 262 s. ISBN 978-80-87087-07-7.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. AKONT. *Money laundering (praní špinavých peněz)* [online]. c2003 [cit.2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.akont.cz/cz/160.money-laundering-prani-spinavych-penez->>.
2. ASSET PROTECTION SRO. *Management offshore společnosti* [online]. 13. 3. 2010 [cit.2010-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.assetprotection.cz/management.html>>.

3. BEZPEČNOSTNÍ A INFORMAČNÍ SLUŽBA, VNITŘNÍ ZPRAVODAJSKÁ SLUŽBA ČR. *Organizovaný zločin* [online]. posl. revize 4. 9. 2009 [cit.2010-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.cz/organizovany.html>>.
4. DANICS, S. *Metamorfózy organizovaného zločinu a terorismu ve světě a v Evropě* [online]. 10. 11. 2008 [cit.2010-02-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceses.cuni.cz/CESES-65-version1-Danics.ppt>>.
5. DANICS, Š., TUČEK L. *Metamorfózy organizovaného zločinu a terorismu ve světě a v Evropě* [online]. 18. 2. 2009 [cit.2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceses.cuni.cz/CESES-65-version1-Danisc.pdf>>.
6. DOUGLASS, J.D. *Drogy, Rusko a terorismus* [online]. posl. revize 30. 5. 2007 [cit.2010-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.szcpv.org/07/drogi.html>>.
7. DVOŘÁK, V. *Financování terorismu* [online]. 21. 8. 2008 [cit. 2010-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/studie-dvorak-casopis-pdf.aspx>>.
8. KHOL, R. *Nová Národní bezpečnostní strategie USA* [online]. 2. 3. 2004 [cit.2010-02-10]. Ústav mezinárodních vztahů Praha. 2003. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/public/e2/e1/8f/14360_14945_RB_15_12_03.doc>.
9. NOVINKY.CZ. *Snaha omezit produkci opia v Afghánistánu selhává* [online]. 10. 2. 2008 [cit.2010-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/191738-snaha-omezit-v-afghanistanu-produkci-opia-selhava.html>>.
10. ODBOR BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY - MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Národní akční plán boje proti terorismu Aktualizované znění pro léta 2007-2009* [online]. 8. 4. 2008 [cit.2010-03-19]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/nap_2007_cze4313.pdf>
11. POHANKA, V.; BERGER, V.; VÝBORNÁ, L. *Před sedmi lety zaútočili teroristé na Ameriku* [online]. Praha : ČRo, 11 .09. 2008 [cit. 2010-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/podkuzi/_zprava/493385>.
12. RADA EVROPSKÉ UNIE. *Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu* [online]. 4. 12. 2005 [cit.2010-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/05/st14/st14469-re04.cs05.pdf>>

ABSTRAKT

ZUNTOVÁ, M. *Terorismus a sociální problémy v současném globalizovaném světě : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010. 73 s. Vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Emanuel Pecka, CSc.

Klíčová slova: terorismus, definice terorismu, finanční zdroje, islámský fundamentalismus, boj proti terorismu, organizovaný zločin, nezákonný obchod, bezpečnostní strategie, mezinárodní dohody.

Bakalářská práce se zabývá jedním z největších bezpečnostních problémů současnosti: mezinárodním terorismem a organizovaným zločinem, jejich vzájemným propojením a zneužíváním sociální situace v chudých zemích těmito organizacemi.

V práci je podán krátký historický vývoj terorismu. Podrobně je popsána problematika související s definicí terorismu, cílem, taktikou a formami teroristických akcí. Dále jsem se zaměřila na specifikaci důvodů mezinárodního terorismu, hledání jeho materiálních a finančních zdrojů včetně zapojení těchto organizací do globálního ekonomického systému. V části věnované organizovanému zločinu se zabývám důvody propojení s teroristickými organizacemi, výhodami tohoto spojení i vzájemnými odlišnostmi. Jako velmi závažnou považuji část práce věnovanou formám a důvodům exploze nezákonného obchodu, především ve vztahu k obchodování s lidmi. V závěru práce jsem se zaměřila na vyhodnocení rozdílů mezi pojmy válka a boj s terorismem a možnostmi obrany proti němu na základě bezpečnostních strategií. Uvádím také výčet a krátkou charakteristiku nejdůležitějších mezinárodních dohod uzavřených v souvislosti s bojem proti tomuto fenoménu.

ABSTRACT

ZUNTOVÁ, M. *Terrorism and Social Problems in Today's Globalized World: Bachelor's Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o.p.s., 2010. 73 p. Bachelor's Thesis supervisor: prof. PhDr. Emanuel Pecka, CSc.

Key words: terrorism, terrorism definition, financial resources, Islamic fundamentalism, fight against terrorism, organized crime, illegal trade, safety strategy, international agreements.

The Bachelor's Thesis deals with one of the biggest safety-related problems in today's world: international terrorism and organized crime, their interlinkage and abuse of social situation in poor countries by such organizations.

This thesis gives a short overview of terrorism development history. Problems related to terrorism definition, target, tactics and forms of terroristic activities are described in detail. Furthermore, I aimed at specifying the reasons for international terrorism, looking for its material and financial resources including incorporation of these organizations into the global economic system. The part dedicated to organized crime deals with the reasons for connection with terroristic organizations, advantages of this connection as well as mutual differences. I consider the part of my thesis dedicated to forms of and reasons for explosion of illegal trade, in particular in relation to human trafficking, a matter of great weight. In conclusion of my thesis, I aimed at evaluating the differences between the terms "war" and "fight against terrorism" and the possibilities of defence against terrorism on the basis of safety strategies. I also included a list and brief characteristics of the most important international agreements concluded in connection with the fight against this phenomenon.